OBRANA

Mesačník Ministerstva obrany SR

Ročník XXXIV. • November 2026 • Číslo 11

Deň hrdinov Dukly

Rozhovor s vojenským biskupom Pavlom Šajgalíkom

Deň vojnových veteránov

John McCrae (1872-1918)

Na flámskych poliach

Na poliach flámskych kvitnú maky divé,
tam, kde ich lemujú len biele kríže clivé,
tam ležíme. Škovránky hore svoju pieseň pejú,
kým dole pod nimi len výstrely z diel znejú.

My viacej nevstaneme a hoc je koniec s nami,
včera sme milovali – a boli milovaní.
Teraz len ticho ležíme na chmúrnej flámskej pláni.

Náš boj však iní prevezmú,
a do rúk našu pochodeň,
aby ju niesli v diaľ.
Ak by vám zhasla,
spomeňte náš žiaľ,
že sme tu padli zbytočne.
Len divé maky červené ďalej rastú na poliach flámskych.

Vážení čitatelia,

v uplynulých dňoch sa úspešne skončilo komplexné vojenské cvičenie Strong Together 2026-I. Z pozície jeho riaditeľa a vedúceho hodnotiaceho tímu môžem konštatovať, že predstavovalo ďalší významný krok k dosiahnutiu plnej operačnej pripravenosti slovenského divízneho veliteľstva.

Naším hlavným cieľom bolo preveriť schopnosť divízneho veliteľstva efektívne plánovať a riadiť operácie v dynamicky sa meniacom operačnom prostredí, do ktorého boli implementované aj poznatky z konfliktu za našimi východnými hranicami. Hodnotenie a certifikácia sa uskutočňovali podľa medzinárodných štandardov NATO Allied Command Operations Forces Standards, volume VII, pričom na celkový priebeh tohto procesu priamo na mieste dohliadali pozorovatelia z NATO. Napriek čiastočným nedostatkom, ktoré už priebežne dolaďujeme, divízne veliteľstvo preukázalo spôsobilosť riadiť operácie v súlade s predpísanými štandardami. O dôležitosti a medzinárodnom rozmere cvičenia pritom svedčí aj fakt, že v úlohe nadriadeného veliteľstva slovenskej divízie participovalo veliteľstvo NATO Rapid Deployable Corps – Spain (NRDC-ESP).

Tento úspech by nebol možný bez silnej medzinárodnej podpory. Na cvičení aktívne participovali alianční vojaci zo Španielska, Poľska, Maďarska, Česka, Portugalska, Talianska a Francúzska. Uznanie patrí Spoločnému operačnému veliteľstvu, veliteľstvu pozemných síl, príslušníkom generálneho štábu a veliteľstvu síl spoločnej podpory, ktorého súčasti cvičenie podporili technicky a logisticky. A samozrejme – aktívna spolupráca na cvičení zo strany kadetov našej Akadémie ozbrojených síl bola prínosom nielen pre cvičenie, ale z hľadiska získavania medzinárodných skúseností aj pre ich budúcu vojenskú kariéru.

Moja veľká vďaka patrí všetkým zúčastneným, ktorí priložili ruku k dielu. Ich angažovanosť a vysoké nasadenie v medzinárodnom prostredí potvrdili, že naše ozbrojené sily stoja na pevných základoch s veľkým ľudským rozmerom, že úlohy spojené s obranou Slovenskej republiky plniť dokážeme, a to aj v rámci záväzkov vyplývajúcich nám z nášho členstva v Aliancii.

generálmajor Norbert Hrib
zástupca náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR

ČÍSLO MESIACA

11. 11.

Dňa 11. novembra 1918 o 11. hodine a 11. minúte zazneli posledné výstrely prvej svetovej vojny ako salva pri podpise prímeria vo francúzskom Compiégne. Vojna vypukla 28. júla 1914 a trvala nepretržite viac než štyri roky. Postupne sa do nej zapojilo 33 štátov, 70 národov s viac ako 1,5 miliardy obyvateľov. Straty na ľudských životoch nemali obdobu. Zo 65 miliónov vojakov mobilizovaných všetkými bojujúcimi štátmi ich 8 miliónov zahynulo a ďalších 21 miliónov bolo zranených a zmrzačených. Vojna si vyžiadala aj životy približne 7 miliónov civilistov. V dôsledku vojnových útrap sa rozšírila epidémia španielskej chrípky, ktorá pripravila o život ďalších prinajmenšom šesť miliónov ľudí. Vojnové hrôzy boli také veľké, že bezprostredne po nastolení mieru bol 11. november vyhlásený za Deň vojnových veteránov.

4

9

11

12

16

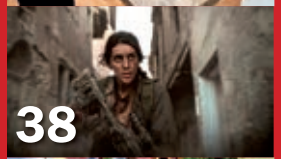

4 Slávnosť na Dukle
6 Veliteľské zhromaždenie
9 Nebo v našich rukách
11 20 rokov 2. mechanizovanej brigády
12 Práporné taktické cvičenie Pribina Vanguard 2026
16 Rozhovor s ordinárom Pavlom Šajgalíkom
18 TÉMA: Slováci v Lotyšsku
24 Zo sveta vojenskej techniky
26 Dronová akadémia ozbrojených síl
30 150-ročný vojenský spolok
32 Ako vojenčili slovenskí dobrovoľníci

18

26

30

38

44

34 Múzeum RAF v Brne
36 Futbalový sen v ženskom vojenskom drese
38 Všetky filmové tváre zla
41 MILITARY ENGLISH: Enhanced Forward Presence
42 Otcovia v boji
44 Najväčší slovenský vojenský kartograf
45 Pamätný odznak k prvému výročiu SNP
46 Vodička britských vojenských konvojov v Afrike Edita Zochovická
47 Zlatá hviezda Hrdinu ČSSR

NA TITULNEJ STRANE: Deň hrdinov Karpatsko-duklianskej operácie sme si pripomenuli tradične pri pamätníku na Dukle • Foto: Jakub Neubauer

Dukla je domov, víťazstvo a sloboda

„Nech je pamiatka duklianskych hrdinov mementom toho, kam vedú hrôzy vojny aj snahy o ovládnutie sveta pod plášťom ideológie nenávisti a smrti,“ povedal 4. októbra pri príležitosti 82. výročia Karpatsko-duklianskej operácie prezident a hlavný veliteľ Ozbrojených síl SR Peter Pellegrini.

„Nech je nám ich utrpenie záväzkom, aby sa nikdy nič podobné nemuselo zopakovať ani na Slovensku, ani v Európe. Snaha o mier nie je len našou povinnosťou, ale je podmienkou nášho prežitia,“ pokračoval prezident.

Úcta statočným

Podpredseda vlády SR a minister obrany Robert Kaliňák, priamy účastník Slovenského národného povstania Branislav Tvarožek, predseda Národnej rady SR Richard Raši, bývalí prezidenti Ivan Gašparovič a Rudolf Schuster, český podpredseda vlády a minister obrany Jaromír Zůna, náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generál MIroslav Lorinc a ďalší hostia si prišli uctiť statočný boj vojakov 1. československého armádneho zboru a sovietskej Červenej armády o strategický Dukliansky priesmyk, ktorý sa nemeckí nacisti snažili udržať za každú cenu.

Karpatsko-duklianskou operáciou, ktorá bola útočnou operáciou vojsk sovietskej 38. armády 1. ukrajinského frontu maršala I. S. Koneva a časti síl 1. gardovej armády 4. ukrajinského frontu generálplukovníka I. J. Petrova, sa začalo priame oslobodzovanie Československa. Bola jednou z najťažších na našom území a ako uvádza Vojenský historický ústav, sovietska 38. armáda tu stratila 13 264 padlých, zomretých a nezvestných vojakov, plus 48 750 Červenoarmejcov bolo zranených a chorých, 1. čs. armádny zbor mal 1 630 padlých, zomretých a nezvestných plus 4 069 ranených. Nepriateľské straty naši vojenskí historici odhadujú na 52 000 padlých a ranených.

Napriek blatu, dažďu a nepriateľovi

Operácia sa uskutočnila od 8. 9. do 28. 10. 1944 ako súčasť Východokarpatskej operácie. Na tejto historickej udalosti dôstojne participovali aj Slováci, pričom v čase jej začatia sa v rámci zboru hlásilo k slovenskej národnosti 3 326 osôb a tento počet vzrástol v priebehu jedného mesiaca na 4 601 vojakov.

V tých dňoch pršalo, občas zasnežilo a počasie stálo na strane urputne sa brániaceho nemeckého nepriateľa. „Podmáčaná pôda takmer úplne paralyzovala pohyb techniky a celú dopravu. Takýmto terénom sa útočiace vojská mohli iba brodiť. Na niektorých úsekoch museli vojaci svoje delá a mínomety prenášať doslova na pleciach,“ napísal v memoároch o situácii v tých dňoch generál Kiril Semionovič Moskalenko, veliteľ sovietskej 38. armády, v rámci ktorej na Dukle bojoval aj 1. čs. armádny zbor. V piatok 6. októbra 1944 na svitaní dosiahli predsunuté útvary čs. armádneho zboru štátnu hranicu.

„Prichádzal náš veliteľ generál Ludvík Svoboda so svojím sprievodom, s vážnou tvárou sa zastavil pri hraničnom stĺpe, my sme sa postavili do pozoru, a keď povedal: Vidíte, chlapci, zbytočne sme nebojovali. Opäť sme v Československu, potom

„Dukla je domov s obrazom slobody a šťastia. Dukla je vôňou víťazstva a Dukla je príbehom mladého vojaka s fotkou matky v batohu, ktorý po dvoch krokoch vo svojej vlasti padol...“

Robert Kaliňák
podpredseda vlády a minister obrany SR

ma potľapkal po pleci,“ spomenul pred časom na najsilnejší deň svojho života rotný Rudolf Belavý z Pružiny, vodič ľahko pancierovaného vozidla zvaného Bronevik, ktorého úlohou bolo upevniť štátny znak na hraničný stĺp (obaja sú na dobovej fotografii).

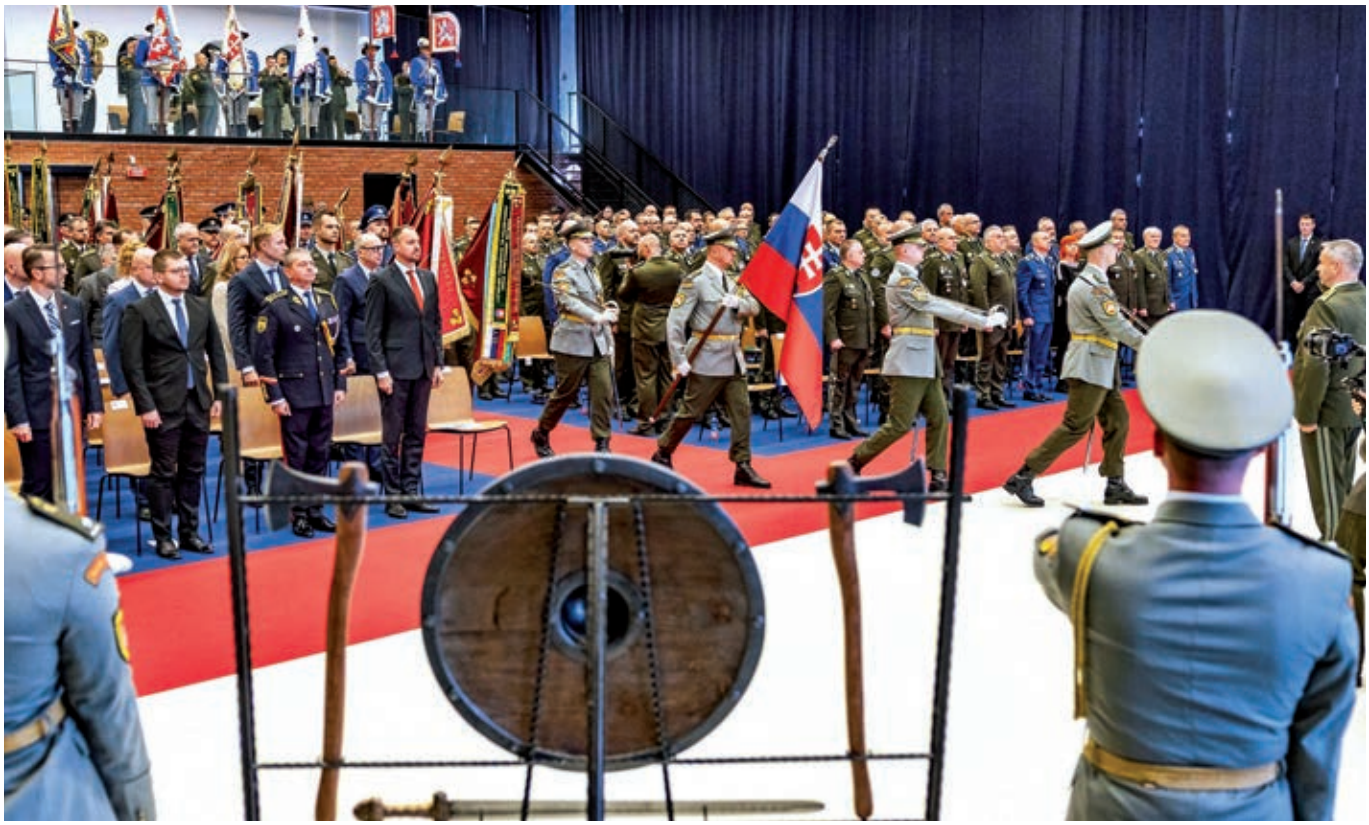
Príbehy historických hrdinstiev

„Na týchto základoch stoja aj naše ozbrojené sily, aj ozbrojené sily Českej republiky. Na týchto víťazstvách a hrdinstvách stoja príbehy našej slobody. A preto sa chcem vám všetkým poďakovať, že ste dnes prišli, že ste si uctili pamiatku našich hrdinov a že vysielame aj do budúcnosti jasné signály,“ zdôraznil minister Kaliňák.

„Dukla je jedno z našich najvýznamnejších protifašistických bojísk druhej svetovej vojny a patrí k ťažiskám tradícií oboch našich armád,“ potvrdil český podpredseda vlády a minister obrany Jaromír Zůna. Český minister, inak aj generálporučík vo výslužbe, pre Obranu uviedol: „Ak som na Duklu rád cestoval ešte ako študent vojenského gymnázia v Opave a potom ako veliteľ školských jednotiek na Vysokej vojenskej škole vo Vyškove už so svojimi študentmi, o to viac, keď som teraz dostal pozvanie od ministra obrany Slovenska pána Roberta Kaliňáka, bolo pre mňa jednoznačne prirodzené pricestovať. Veľmi sa teším – popri tej úprimnej úcte a spomínaní som sa tu cítil ako medzi svojimi.“ S úsmevom ešte dodal, že tak trochu aj preto, lebo jeho rodina z mamkinej strany pochádza z kysuckého Zborova nad Bystricou.

Organizátorom spomienkového podujatia bolo Ministerstvo obrany SR, ktoré pripravilo pre všetkých bohatý sprievodný program. Tisícky návštevníkov na Dukle aj v areáli Vojenského historického múza vo Svidníku čakali ukážky vojenskej techniky a spoznávanie príbehov našej vojenskej histórie.

Pavol Vitko
Foto: Jakub Neubauer, TASR, VHÚ

Veliteľské zhromaždenie náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR

Pred ozbrojenými silami je dobrá budúcnosť

„Bezpečnostné prostredie, v ktorom dnes Ozbrojené sily Slovenskej republiky plnia svoje úlohy, je zásadne odlišné od prostredia, v ktorom boli nastavené mnohé z ich súčasných štruktúr, procesov a spôsobilostí," skonštatoval náčelník Generálneho štábu OS SR generál Miroslav Lorinc na svojom veliteľskom zhromaždení.

Zhromaždenie sa uskutočnilo 27. októbra v priestoroch Ministerstva obrany SR za prítomnosti prezidenta a hlavného veliteľa Ozbrojených síl SR Petra Pellegriniho, podpredsedu vlády a ministra obrany SR Roberta Kaliňáka, kľúčových funkcionárov rezortu obrany, veliteľov síl, ako aj ďalších pozvaných hostí vrátane viacerých bývalých náčelníkov generálneho štábu.

Benefity, zjednodušovania a rast

„Bezpečnostná situácia v Európe, osobitne na východnom krídle NATO, zostáva výrazne poznačená pokračujúcim konfliktom na Ukrajine a jeho širšími bezpečnostnými dôsledkami. Do budúcnosti však nemožno vylúčiť ani iné formy ohrozenia," analyzoval generál Lorinc a pokračoval: „Tento stav vedie Alianciu k ďalšiemu posilňovaniu odstrašovania a obrany na východnom krídle, vrátane integrovanej protivzdušnej a protiraketovej obrany a implementácie plánov kolektívnej obrany. Ozbrojené sily Slovenskej republiky sa v tomto procese aktívne podieľajú. Dôkazom toho je schválený strategický plán na obranu Slovenskej republiky, operačný plán veliteľa Spoločného operačného veliteľstva, taktické plány veliteľov pozemných a vzdušných síl, ako aj síl spoločnej podpory, síl pre špeciálne operácie a vojenského zdravotníctva. Pracujeme na taktickom

pláne veliteľa Národných obranných síl a ďalších plánoch."

Generál Lorinc uviedol, že v hodnotenom období predchádzajúcich dvanástich mesiacoch bol vypracovaný zdrojovo udržateľný model ozbrojených síl do roku 2040, ako aj dlhodobý plán rozvoja rezortu ministerstva obrany s výhľadom

> „Musíme zabezpečiť, aby sa technika, personál, infraštruktúra a výcvik stretli v požadovanej kvalite, čase a priestore."
>
> **generál Miroslav Lorinc**
> **náčelník Generálneho štábu OS SR**

do rovnakého obdobia s cieľom „maximalizovať efektívne využitie pridelených finančných prostriedkov“. Avizoval tiež, že v súčinnosti s ministerstvom obrany sa aktuálne pripravujú niektoré zmeny legislatívy, napríklad v otázke benefitov profesionálnych vojakov tak, aby sa pokračovalo v ich stabilizácii v službe. Tieto kroky majú taktiež viesť k zjednodušeniu systému pravidiel ich kariéry.

„Vážime si iniciatívu a podporu prezidenta Slovenskej republiky smerujúcu k aktualizácii ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu, ktorá je pre činnosť ozbrojených síl mimoriadne dôležitá,“ zdôraznil generál Lorinc. Podobne ocenil aj úsilie ministra Kaliňáka a podporu zo strany rezortu obrany na „viacerých frontoch“, ako napríklad v oblasti vyzbrojovania, obnovy a budovaní infraštruktúry či doplňovania personálu.

„Celková personálna naplnenosť ozbrojených síl zaznamenala v hodnotiacom období nárast skutočných počtov o viac ako 1 200 profesionálnych vojakov. V naplnenosti sme na úrovni takmer 80 %, čo predstavuje vyše 15 100 vojakov.“ Avizoval, že do konca decembra sa predpokladá

ročný prísun takmer dvetisíc vojakov a všeobecne možno vnímať kontinuálny nárast záujmu o službu v OS SR.

Náčelník generálneho štábu analyzoval kroky vedúce k posilňovaniu obranyschopnosti Slovenska, pokračujúcu intenzívnu spoluprácu v rámci NATO, ako aj s Národnou gardou štátu Indiana či s našimi susedmi. Zdôraznil tiež význam systematického výcviku a cvičení, ktoré preverujú pripravenosť jednotiek a schopnosť plniť úlohy v rôznych podmienkach, no zároveň pripomenul: „Technika bez personálu, infraštruktúry a výcviku zostáva potenciálom. Musíme zabezpečiť, aby sa tieto prvky stretli v požadovanej kvalite, čase a priestore.“ V závere podčiarkol, že dosiahnutý progres vytvára základ, na ktorom môžu ozbrojené sily stavať a plniť tak úlohy obrany, ktoré im vyplývajú na národnej úrovni, ako aj v rámci medzinárodných záväzkov.

Stabilizácia, motivácia, modernizácia

„Teším sa z novej energie, s akou prišiel pán náčelník generálneho štábu, a to aj z dôvodu akceleráciu riešenia problémov, ktoré nás dlhodobo trápia“ začal svoju reč podpredseda vlády a minister obrany Robert Kaliňák. S uspokojením aj on zdôraznil, že „po úspešnej implementácii opatrení na stabilizáciu personálu a po zavedení viacerých motivačných faktorov sa podarilo zvýšiť personálne stavy ozbrojených síl za ostatné tri roky o 2 800 príslušníkov.“

Minister ocenil, že rezort obrany v spolupráci s ozbrojenými silami rozbehol za toto trojročné obdobie viacero systémov, vďaka ktorým dokáže osloviť mládež. A to už od žiakov

základných škôl, kedy sa len tento rok v rámci osemnástich sedemdňových táborov s názvom Misia Delta vystriedali dve tisícky detí, najmä zo sociálne slabších rodín. Pokračoval táformi Kemp Lešť 2026 pre stredoškolákov. Vyzdvihol hlavne vytvorenie duálneho vzdelávania, ktoré sa od septembra realizuje už na štyroch stredných školách a o ktoré prichádzajú na Slovensko získavať skúsenosti aj naši partneri zo zahraničia. Vyjadril veľkú spokojnosť s ani nie dvojročnou existenciou Národných obranných síl. „Myslím si, že v mnohých oblastiach nám priniesli informácie a skúsenosti, o ktorých, keď sme kreovali nový systém budovania záloh, ani nevedeli. Ukazuje sa napríklad, že Národné obranné sily majú jeden z najsilnejších regrutačných potenciálov pre profesionálne ozbrojené sily.“

Minister sa venoval aj vyzbrojovaniu a infraštruktúre, pričom dôraz kládol na celkové zjednodušene systému vojenského života. To zahŕňa modifikáciu rôznych zbytočne komplikovaných metodík a administratívnych postupov, ktoré obmedzujú operatívnosť a akcieschopnosť. Vrátane posilnenia veliteľských právomocí napríklad pri pria-

> „Teší nás, že Národné obranné sily majú jeden z najsilnejších regrutačných potenciálov pre profesionálne ozbrojené sily.“
>
> **Robert Kaliňák**
> **podpredseda vlády a minister obrany SR**

mom nákupe aspoň základných náhradných dielov tak, aby pre banality neostávala časť techniky dlhodobo nepojazdná či nebojaschopná.

„Som veľmi rád, že máme možnosť prvýkrát vyslať protivzdušnú obranu do misií, a to do Poľska a Lotyšska, kde si priamo precvičia svoje spôsobilosti a novú techniku,“ zdôraznil. Podobne avizoval vyslanie ženistov na odmínovanie do Azerbajdžanu s celkovým zámerom využívať nasadenie vojakov v operáciách medzinárodného krízového ma-

nažmentu na zdokonaľovanie sa v spôsobilostiach a získavanie nových skúseností, ktoré sa na domácich cvičiskách dajú získať len ťažko alebo vôbec.

Podpora Javorine

„Vítam rozhodnutia, ktoré majú spraviť z našich ozbrojených síl flexibilnejšiu a elastickejšiu organizáciu, ktorá dokáže efektívnejšie riešiť svoje vlastné problémy a dať väčšie právomoci jednotlivým veliteľom," privítal nastavený trend prezident Peter Pellegrini. „Musíme začať hodnotiť jednotlivých veliteľov, dôstojníkov a generálov na základe dosiahnutých reálnych výsledkov, nie na základe stratégií, prijatých dokumentov a množstva vypísaných papierov. V tomto budem plne podporovať tak náčelníka generálneho štábu, ako aj pána ministra, pretože to prinesie podstatne rýchlejšie procesy a odstráni to častokrát frustráciu profesionálneho vojaka, ktorý napríklad kvôli tomu žije nevyhovujúcich podmienkach."

> „Záujem o posilnenie obranyschopnosti krajiny musí byť nadradený záujmom jednotlivcov."
>
> **Peter Pellegrini**
> **prezident SR a hlavný veliteľ OS SR**

Prezident vyzdvihol aj úspešné budovanie Národných obranných síl: „Tie čísla sú ohromujúce a dosiahnuť za taký krátky čas také obrovské množstvo preškolených vojakov v zálohe si naozaj zaslúži veľký potlesk." Mimochodom, z niečo vyše sto záložníkov, ktorí boli k dispozícii podľa predchádzajúceho systému do začiatku vlaňajšieho leta, ich počet narastie podľa nového systému do konca roka 2026 na 4 000. Celkový stav 20 000 by sa mal naplniť v roku 2032.

„Chcem sa poďakovať pánovi ministrovi aj za to, že mení niektoré rozhodnutia predchádzajúcich politických predstaviteľov, ak neboli správne," povedal ďalej prezident a cielil k obnoveniu výcviku v priestore Javorina. A to aj preto, že prítomnosťou aliančných vojakov na Lešti sa našim jednotkám značne zúžil priestor na výcvik. „Záujem krajiny posilniť našu obranyschopnosť a záujmy Ozbrojených síl Slovenskej republiky musia byť nadradené záujmom jednotlivcov, preto toto rozhodnutie vítam a ministerstvo obrany aj generálny štáb majú moju plnú podporu. Verím, že pred Ozbrojenými silami Slovenskej republiky je dobrá budúcnosť a občania Slovenskej republiky sa na ne budú môcť spoľahnúť dvadsaťštyri hodín denne, sedem dní v týždni a tristošesťdesiatpäť dní v roku," uzavrel prezident a hlavný veliteľ OS SR Peter Pellegrini, pričom sa všetkým vojakom a zamestnancom ozbrojených síl poďakoval za ich službu a prácu.

Pavol Vitko
Foto: Jakub Neubauer, OS SR

Slovenské nebo je opäť v našich rukách

Slovenské ozbrojené sily 28. októbra opäť prebrali úplnú ochranu slovenského neba. Na tlačovej konferencii to po rokovaní vlády potvrdil podpredseda vlády a minister obrany SR Robert Kaliňák. Vo vzduchu ochranu zabezpečujú nové slovenské bojové lietadlá F-16.

„Dnešný deň je významný predovšetkým preto, že po viac ako štyroch rokoch Slovensko obnovuje suverénnu ochranu svojho vzdušného priestoru nielen pozemnými systémami, ale aj leteckými prostriedkami," konštatoval Robert Kaliňák. „Zároveň považujem za dôležité zablahoželať vzdušným silám za to, že túto náročnú prácu čo najviac skrátili, pripravili pilotov, lietadlá, pozemný personál a celú logistiku. Želám im preto veľa úspechov a čo najmenej akýchkoľvek problémov, aby mohli hrdo stáť na čele ochrany Slovenskej republiky."

Barak aj F-16

Minister Kaliňák tiež priblížil, že do konca roka by mala na Slovensko prísť ďalšia batéria izraelského protivzdušného systému Barak MX. Tretia batéria by mala pribudnúť na budúci rok. „Ak sme sa zaviazali aj v programovom vyhlásení vlády, že obnovíme suverenitu pri ochrane vzdušného priestoru Slovenskej republiky, urobili sme všetky kroky k tomu, aby sme mohli dnes oznámiť splnenie tohto cieľa. Držím palce všetkým slovenským pilotom, vzdušným silám, celým ozbrojeným silám, ktoré na tom veľmi tvrdo pracovali," vyhlásil Kaliňák.

Ďalšie kusy stíhačiek F-16, ktoré Slovensko objednáva, podľa ministra krajina dostane v rokoch 2030 až 2032. Robert Kaliňák zdôraznil, že ak by Slovensko o päť alebo desať rokov zistilo, že potrebuje ďalšie stroje a terajšie modely F-16 by sa už nevyrábali, krajina by musela prevádzkovať dva typy, čo by bolo komplikovanejšie a v neposlednom rade aj drahšie. Cena za nové F-16 podľa neho nie je konečná a bude závisieť od toho, v akej konfigurácii ich bude Slovensko požadovať.

Moderné ozbrojené sily

O prebratí kontroly nad slovenským nebom informoval na sociálnej sieti prezident SR a hlavný veliteľ Ozbrojených síl SR Peter Pellegrini. „Gratulujem Ozbrojeným silám SR, ktoré sú od dnešného dňa pripravené brániť náš vzdušný priestor vlastnými silami. Je to významný krok k posilneniu suverenity, obranyschopnosti a bezpečnosti všetkých občanov Slovenska. Presne takto majú vyzerať a fungovať moderné ozbrojené sily: profesionálne, sebavedomé a pripravené chrániť svoju vlasť."

Prebratie plnej ochrany slovenskými ozbrojenými silami avizoval už 27. októbra počas veliteľského zhromaždenia náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR.

Posilnená suverenita

Predseda vlády SR Robert Fico ocenil, že sa pod vedením Roberta Kaliňáka podarilo nasadenie stíhačiek aj sfunkčnenie systému protivzdušnej obrany výrazne skrátiť. „Opäť sme suverénnou krajinou a celý priestor si chránime nasadením našich lietadiel, našich radarov a našich raketových systémov," uviedol.

Slovenské nebo niekoľko rokov chránili spojenci z okolitých krajín. K rozhodnutiu došlo po uzemnení stíhačiek MiG-29. Slovensko si objednalo štrnásť strojov F-16 americkej výroby, ktoré už aj prevádzkuje. Vláda v septembri splnomocnila ministra obrany Roberta Kaliňáka, aby za Slovensko objednal ďalšie štyri kusy.

TASR, aš
Foto: OS SR

Tabuľa pripomína úspech

Získanie prestížneho statusu OPCW Designated Laboratory si pripomenuli príslušníci 905. centra špecializovanej bojovej podpory Nováky slávnostným ceremoniálom. Ten bol spojený s odhalením pamätnej tabule Organizácie pre zákaz chemických zbraní (OPCW) v priestoroch Úseku chemických laboratórií (ÚCHL) strediska činností RCHBO v Zemianskych Kostoľanoch. Na slávnostnom nástupe sa zúčastnili zástupca veliteľa Pozemných síl brigádny generál Jozef Kasl, zástupca náčelníka štábu pre operácie Generálneho štábu OS SR plukovník Peter Bednarčík, veliteľ 91. ženijného pluku plukovník Ján Adamuško a ďalší hostia. Súčasťou ceremoniálu bolo odovzdanie ocenení za mimoriadne nasadenie pri plnení úloh, ktoré významnou mierou prispeli k úspešnému rozvoju laboratória. Pamätnú tabuľu na priečelí budovy Úseku chemických laboratórií odhalili brigádny generál Jozef Kasl a vedúca ÚCHL Martina Klátiková. Pripomína nielen historický úspech slovenských chemikov, ale aj hodnoty, ktoré k nemu viedli – odbornosť, vytrvalosť, vzájomnú spoluprácu a odhodlanie neustále sa zlepšovať.

NATO Quality Assurance Fórum

Centrum výnimočnosti pre oblasť likvidácie výbušných prostriedkov EOD COE hostilo v dňoch 13. – 14. októbra v Bratislave NATO Quality Assurance Fórum 2026. Významné medzinárodné podujatie, zamerané na zabezpečovanie kvality vzdelávania a výcviku v rámci Severoatlantickej aliancie, sa uskutočnilo v roku, keď si centrum pripomína 15. výročie svojho vzniku. Bratislava sa na dva dni stala miestom stretnutia odborníkov na zabezpečovanie kvality, predstaviteľov vzdelávacích a výcvikových inštitúcií a ďalších expertov z prostredia NATO. Fórum vytvorilo priestor na odbornú diskusiu, výmenu skúseností a zdieľanie osvedčených postupov v oblasti kvality vojenského vzdelávania a výcviku. Pozornosť sa sústredila na metodiky hodnotenia kvality, uplatňovanie aliančných štandardov, riadenie rizík a možnosti ďalšieho zlepšovania vzdelávacích procesov. Účastníkov privítal riaditeľ EOD COE plukovník František Mihalovič, ktorý zdôraznil význam spoločného úsilia pri udržiavaní dôveryhodného, efektívneho a relevantného systému vzdelávania a výcviku. Stretnutie odborníkov z rôznych aliančných inštitúcií bolo príležitosťou na porovnávanie skúseností, identifikovanie spoločných výziev a nadväzovanie odborných kontaktov.

Vladimír Voštiar • Foto: mjr. Jiří Žejdlík

- Slovensko navštívili hlavný práporčík Spojeneckého veliteľstva NATO pre operácie Zoltán Kaszab, hlavný práporčík Spojeneckého veliteľstva spoločných síl v Brunssume Christian Thomassin a hlavný práporčík Spojeneckého veliteľstva pozemných síl Jeramie Leamon. V Martine navštívili 7. výcvikový pluk, Poddôstojnícku akadémiu a Dronovú akadémiu. Oboznámili sa aj so simulátorom vežového kompletu TURRA 30. V Banskej Bystrici sa oboznámili s úlohami Spoločného operačného veliteľstva. V Lešti s príslušníkmi Mnohonárodnej brigády NATO diskutovali operačných úlohách, spolupráci so Spojeneckým veliteľstvom pozemných síl a význame spojeneckej prítomnosti na východnom krídle Aliancie.

- Vo výcvikovom priestore Vlkanová-Hronsek sa uskutočnil jubilejný 30. ročník Streleckej súťaže riaditeľa Vojenskej polície, spojený s 20. ročníkom Memoriálu pplk. Ľuboša Beláka. Strelecké zručnosti a pripravenosť si preverili príslušníci Vojenskej polície, OS SR, MV SR, ZVJS a nechýbali ani kolegovia z Vojenskej polície Českej republiky zaradení do 22 dvojčlenných družstiev. Tri súťažné parkúry preverili ich taktické návyky, štvrtý bol zameraný na streľbu v rýchlom tempe a okamžité vyhodnotenie situácie. 20. ročník Memoriálu pplk. Ľuboša Beláka mal formu streleckého súboja. V priamych dueloch si súperi overili predovšetkým rýchlosť a presnosť streľby.

- Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši získala ocenenie Zodpovedný obstarávateľ 2025. V hodnotení, ktoré realizoval portál Transparex, získala najvyššie hodnotenie A+ a zaradila sa medzi najlepšie hodnotených verejných obstarávateľov za rok 2025. Transparex analyzoval 6 715 zákaziek a hodnotil 932 verejných obstarávateľov, pričom sa AOS umiestnila na druhej priečke v kategórii Vysoké školstvo.

- Ako vyzerá príprava slovenských záloh v praxi sa priamo vo výcvikovom priestore Turecký vrch presvedčili zástupcovia krajín Vyšehradskej štvorky (V4), ktorí sa na Slovensku zúčastnili rokovaní o obrannom plánovaní a rozvoji vojenských spôsobilostí. V rámci svojho pracovného programu si pozreli ukážky výcviku Národných obranných síl vrátane streľby z útočnej pušky a činností radiačnej, chemickej a biologickej ochrany.

- Príslušník Vojenskej polície rotný Jakub Chrenko z Oddelenia špecializovaných policajných operácií Vlkanová-Hronsek sa zúčastnil na odbornom kurze United States Marine Corps USMC Staff NCO Leadership School v meste Quantico v Spojených štátoch. Po úspešnom zložení všetkých skúšok a na základe dosiahnutých výsledkov ako prvý zahraničný študent v histórii získal ocenenie pre najlepšieho absolventa ročníka Honor Graduate.

- V dňoch 13. – 16. októbra sa v priestoroch Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika uskutočnilo odborné zhromaždenie, konferencia v službe milosrdenstva a duchovné cvičenia duchovných ekumenickej pastoračnej služby v OS SR a OZ SR. Podujatie bolo súčasťou aktivít pri príležitosti 20. výročia vzniku Ústredia EPS v OS SR a OZ SR. Stretnutie poskytlo priestor na odborné vzdelávanie, teologickú reflexiu, duchovné stíšenie, spoločné bohoslužby, pracovné rokovania, ale aj rozhovory a budovanie spoločenstva duchovných pôsobiacich v prostredí ozbrojených síl a ozbrojených zborov.

Zasadanie CEDC v Slovinsku

Regionálna bezpečnosť, spolupráca v obrannom priemysle a posilňovanie partnerstiev boli hlavnými témami stretnutia ministrov obrany krajín Stredoeurópskej obrannej spolupráce CEDC a západného Balkánu v Slovinsku. Slovensko na ňom zastupoval podpredseda vlády a minister obrany SR Robert Kaliňák. Oficiálne rokovania aj neformálne rozhovory vytvorili priestor na otvorenú výmenu názorov, prípravu strategických dohôd a hľadanie konkrétnych možností spolupráce. Stretnutie pomohlo lepšie porozumieť potrebám partnerov a pomenovať oblasti možnej spolupráce. Potvrdilo, že krajiny regiónu majú spoločné bezpečnostné priority a záujem spolupracovať. Zároveň ukázalo význam stretnutí, ktoré budujú vzájomnú dôveru, uľahčujú koordináciu a posilňujú obranyschopnosť i bezpečnosť regiónu.

20 rokov 2. mechanizovanej brigády

2. mechanizovaná brigáda generála Rudolfa Viesta si 1. októbra pripomenula 20. výročie svojho vzniku. Slávnosť sa začala odhalením Lavičky cti pred sídlom veliteľstva brigády. Nasledovalo symbolické odovzdanie bojovej zástavy veliteľstva 2. mechanizovanej brigády do rúk veliteľa brigády brigádneho generála Rudolfa Jančiho po štafetovom behu mestom, ktorý odštartoval v Sokolovských kasárňach. Zapojili sa doň príslušníci 20. práporu logistiky, 14. tankového práporu, 21. mechanizovaného práporu, 25. motorizovaného práporu a 22. mechanizovaného práporu. Námestie legionárov v Prešove zaplnili nastúpené jednotky veliteľstva a podriadených útvarov brigády pod velením zástupcu veliteľa 2. mechanizovanej brigády plukovníka Jána Štepitu. Na slávnosti sa zúčastnili náčelník Štábu strategického plánovania GŠ OS SR brigádny generál Pavel Kožlej, veliteľ Pozemných síl OS SR generálmajor Štefan Acsai, riaditeľ Sekcie personálnych a sociálnych činnosti MO SR Martin Rímeš, riaditeľ Vojenských lesov a majetkov OZ Kamenica nad Cirochou Štefan Rak, primátor mesta Prešov František Oľha, velitelia podriadených zložiek pozemných síl, členovia Klubu generálov, bývalí velitelia brigády a ďalší hostia. Súčasťou slávnostného nástupu bolo udelenie pamätných medailí osobnostiam, ktoré sa významným spôsobom podieľali na jej budovaní a rozvoji. Program spestrovali Vojenská hudba Banská Bystrica, Čestná stráž prezidenta Slovenskej republiky a ukážky sebaobrany v podaní príslušníkov 22. mechanizovaného práporu Michalovce. Oslavy pokračovali v priestoroch Divadla Jonáša Záborského.

Návšteva z Cypru

Podpredseda vlády a minister obrany SR Robert Kaliňák prijal 5. októbra na pôde rezortu obrany predsedníčku Snemovne reprezentantov Cyperskej republiky Annitu Demetriou. Rokovali o slovensko-cyperskej spolupráci v oblasti obrany, bezpečnostnej situácii, ako aj o možnostiach jej ďalšieho rozvoja. Dôležitou témou bolo pôsobenie slovenských vojakov v mierovej misii Organizácie Spojených národov UNFICYP. Aktuálne na Cypre pôsobí 221 príslušníkov Ozbrojených síl SR. Súčasťou rokovania boli aj možnosti spolupráce v obrannom priemysle. Minister Kaliňák predstavil potenciál slovenského obranného priemyslu vrátane delostreleckých systémov a odmínovacej techniky. Cyprus by sa tiež mohol zapojiť do rámcovej zmluvy na nákup munície kalibrov 155, 120, 30 a 35 mm, ktorú rezort obrany uzatvoril so spoločnosťou ZVS Holding a je súčasťou slovenských projektov v rámci európskeho nástroja SAFE.

Policajti cvičili v Gruzínsku

V dňoch 28. septembra až 9. októbra sa uskutočnilo prvé cvičenie Mnohonárodného práporu vojenskej polície MNMPBAT v Gruzínsku. Ako Battle Staff Training prepojený s Computer Assisted Exercise (CAX) sa zameralo sa na preverenie pripravenosti štábu, jeho interoperability a schopnosti viesť operáciu v mnohonárodnom prostredí. Podieľali sa na ňom príslušníci vojenských polícií, Gruzínska, Poľska, Českej republiky, Chorvátska, Maďarska a Slovenska, ktoré projektu MNMPBAT predsedá. Súčasťou výcviku bola aj príprava veliteľov a operátorov systémov velenia a riadenia JEMM a HC2. Cvičenie poskytlo účastníkom priestor na preverenie postupov, výmenu skúseností a ďalšie posilnenie interoperability vojenských polícií.

Práporné taktické cvičenie Pribina Vanguard 2026

Nitriansky predvoj

Vo vojenskom výcvikovom priestore Lešť počas celého septembra cvičilo takmer 900 vojakov s 230 kusmi techniky, prevažne pásovými bojovými vozidlami BVP-2. Práporné taktické cvičenie 12. ťažkej mechanizovanej práporovej skupiny prebiehalo pod názvom Pribina Vanguard 2026.

Cvičenie práporovej skupiny prebiehalo pod velením brigádneho generála Gabriela Janovicsa, veliteľa 1. mechanizovanej brigády

Účelové zoskupenie ťažkej mechanizovanej práporovej skupiny pozostáva z viacerých útvarov. Jej jadro tvoria roty 12. mechanizovaného práporu Nitra doplnené príslušníkmi 1. mechanizovanej roty 13. mechanizovaného práporu Levice. Tá bola na požadovanú úroveň personálne doplnená aj príslušníkmi ďalších mechanizovaných rôt práporu. Oba prápory podporili ďalšie útvary ozbrojených síl – multifunkčná čata radiačnej, chemickej a biologickej ochrany rožňavského 103. práporu RCHBO Rožňava, skupina predsunutých pozorovateľov a delostrelecká batéria 5. delostreleckého pluku Rožňava, skupina HUMINT (činnosť zameriavaná na získavanie informácií od ľudí) prešovského 65. prieskumného práporu, tím CIMIC a PSYOPS (psychologické operácie a činnosti s verejnosťou) 57. samostatného oddielu Martin. A rovnako aj lekári z Veliteľstva Vojenského zdravotníctva a družstvo mobilného spojovacieho uzla a veliteľsko-štábneho rádiového vozidla s rotou logistickej podpory zo stavov 1. mechanizovanej brigády. Protivzdušnú obranu práporovej skupiny zabezpečovali príslušníci protilietadlovej čaty Igla 11. brigády vzdušných síl Nitra.

Cvičenie zamerané na vedenie ofenzívnych, defenzívnych a umožňujúcich aktivít práporovej skupiny, vybudovanej na základe týchto viacútvarových jednotiek, bolo riadené veliteľstvom 1. mechanizovanej brigády Topoľčany. Výcvik jednotiek riadil veliteľ 12. mechanizovaného práporu major Erik Chovanec. Samotné práporne taktické cvičenie s bojovou streľbou prebiehalo pod velením brigádneho generála Gabriela Janovicsa, veliteľa 1. mechanizovanej brigády.

Viacero útvarov, jedno zoskupenie

„Spoločný integračný výcvik pomôže zladiť postupy vyvedených jednotiek pri situáciách, ktoré vznikajú na modernom bojisku," vysvetlil brig. gen. Janovics. Úlohou veliteľa jemu podriadenému práporu a jeho štábu bolo zladiť rôznorodé jednotky z viacerých síl do jedného celku tak, aby plnili svoje jednotlivé odborné funkcie a zároveň spoločne celkovú úlohu. V prípade práporovej skupiny je potrebné synchronizovať s manévrom mechanizovaných jednotiek bojovú podporu a celkové logistické zabezpečenie.

Integračný výcvik do jednotného zoskupenia začal už v druhý septembrový týždeň. 2. mechanizovaná rota 12. mechanizovaného práporu sa pripravovala na vykonanie rotného taktického cvičenia s bojovou streľbou. Ostatné jednotky práporovej skupiny plnili úlohy taktického výcviku a niektoré vykonali 96 hodinový nepretržitý poľný výcvik. Ukážkové cvičenie 2. mechanizovanej roty prebiehalo pod riadením plukovníka Mariána Golisa – zástupcu veliteľa 1. mechanizovanej brigády. Cieľom rotného taktického cvičenia bolo preveriť rotu vo vedení obrany bojových postavení a príprave podmienok pre následný protiútok. Zámerom ukážkového zamestnania bolo prezentovať taktické cvičenie ako jednu z metód výcviku a účastníkom ukážkového cvičenia predviesť možný spôsob vykonania takéhoto zamestnania. To začína jeho dôsledným naplánovaním, vykonaním a následným vyhodnotením.

Podporu zaisťovali aj protitankové systémy SPIKE LR2

Detailné plánovanie

V rámci ukážkového rotného taktického cvičenia s bojovou streľbou bolo zriadených šesť pracovísk, ktorými si prešli

Taktická príprava a plánovanie

UH-60M vzdušných síl plnil evakuačné úlohy CASEVAC

profesionálni vojaci Veliteľstva pozemných síl Ozbrojených síl SR, na čele so zástupcom veliteľa brigádnym generálom Jozefom Kaslom, velitelia brigád, plukov, práporov v podriadenosti veliteľstva pozemných síl, ako aj náčelníci odboru plánovania a riadenia operácií, velitelia rôt či veliaci poddôstojníci jednotlivých útvarov. Prvým pracoviskom bola príprava na vykonanie cvičenia a poučenie pred bojovou streľbou. Odprezentovanie rozsahu spracovávanej dokumentácie prípravy k cvičeniu bolo jadrom druhého pracoviska. Na ďalšom pracovisku bolo predstavené zaujatie a činnosť v priestore sústredenia, doklad zámeru veliteľa čaty a vydanie rozkazu, ktoré prebehlo aj pomocou plastického stola s vyobrazením reálnej situácie s reálnym rozmiestnením jednotiek v rámci cvičenia. Pracovisko číslo štyri bolo zamerané na vykonanie prvotného a celkového vyhodnotenia, získanie poznatkov a využívanie skúseností pre ďalšie cvičenia.

Predposledné pracovisko odprezentovalo postup prekročenia jednotky vpred (prípravu, plánovanie, opatrenia riadenia, priebeh, vykonanie a nákres), vrátane ukážky na plastickom stole. Záverečné pracovisko ukážkového zamestnania predstavovala práve bojová streľba 2. mechanizovanej roty 12.mechanizovaného práporu, ktorá v poobedných hodinách zavŕšila rotné taktické cvičenie. Jednotlivé pracoviská tak priniesli zaujímavú možnosť vidieť prípravu a riadenie takéhoto výcviku pre všetkých zúčastnených profesionálnych vojakov mimo mechanizovaných odborností.

Od rôt k práporovej skupine

Príprava v posádkach začala výcvikom v etape družstvo a čata. Po nich nasledoval výcvik v priestoroch Centra výcviku Lešť v podobe rotného taktického cvičenia. Táto príprava smerovala k úspešnému zvládnutiu cvičenia Pribina Vanguard – a teda k samotnému cvičeniu ťažkej mechanizovanej práporovej skupiny. V prvej fáze cvičenia prebiehal intenzívny výcvik zameraný na zladenie všetkých súčastí práporovej skupiny.

Kontrola zladenosti práporovej skupiny, teda viacerých útvarov v jednej skupine, bola vykonaná 24. septembra. Podľa predpisu Vševojsk 1-2 je kontrola zladenosti určená na preverenie pripravenosti jednotky v danej etape výcviku, v tomto prípade v etape výcviku na úrovni prápor. Slúži na preverenie, či je jednotka schopná splniť úlohy taktického cvičenia s bojovou streľbou. Po náročnom výcviku toto 12-hodinové taktické cvičenie preverilo prápor a riadiaci cvičenia plk. Golis mohol zhodnotiť, že práporová skupina je pripravená na poslednú fázu výcviku, a to práporové taktické cvičenie s bojovou streľbou.

Na záver výcviku sa od 26. do 29. septembra 2026 konalo práporné taktické cvičenie s bojovou streľbou, ktoré bolo vyvrcholením tohtoročného Pribina Vanguard. Riadiaci cvičenia brig. gen. Janovics so svojim tímom pripravil náročné 4 dňové taktické cvičenie. To sa skladalo z niekoľkých fáz – od vykonania presunu a zaujatia priestoru rozmiestnenia práporovou skupinou, cez budovanie a zaujatie obrany

Do cvičenia sa zapojili aj príslušníci delostreleckej batérie rožňavského 5. delostreleckého pluku s húfnicami Zuzana

bojových postavení mechanizovanými rotami a vedenia obranného boja na dvoch čiarach obrany až po vykonanie protiútoku, dočistenie ohnísk nepriateľa a obnovenie priestoru operácie. Časť cvičenia bola vykonaná s cvičnou a imitačnou muníciou. Súčasťou boli aj rôzne rozohrané situácie, ktoré sa môžu objaviť v súčasnom bojisku. Medzi ne patrí využitie pozorovacích a FPV (first-person-view) útočných dronov nepriateľa, nepriateľská delostrelecká paľba, nepriateľský prieskum a samotný útok jeho síl. Pri týchto imitáciách práporovej skupiny výrazne pomohli českí kolegovia z mnohonárodnej bojovej skupiny, ktorí imitovali jednotku nepriateľa.

Nechýbala palebná podpora

Ďalšia časť cvičenia bola vykonávaná s ostrou muníciou. Tá začala uskutočnením palebnej podpory delostreleckou batériou, ktorá ničila stanovené ciele húfnicami Zuzana. Palebnú podporu následne prevzali mínometné jednotky, podporované aj streľbou s protitankovými systémami SPIKE LR2. Mechanizovaná rota z 13. mechanizovaného práporu v obrane vykonala ostrú bojovú streľbu a dokončila tým prípravu podmienok pre vykonanie protiútoku. To už štáb práporu naplánoval a veliteľ práporu zavelil k prekročeniu vlastných jednotiek smerom vpred (tzv. FPOL – forward passage of lines – posun línie vpred) a 3. mechanizovaná rota vykonala protiútok ako ostrú bojovú streľbu. Vzdušné sily sa zároveň nereprezentovali len protilietadlovým oddielom Igla. Ich letový park zastupoval vrtuľník UH-60M Black Hawk. Ten spolu s mechanizovanými rotami precvičoval spôsobilosť CASEVAC. Jeho úlohou je preprava zranených z bojiska, pomocou ktorého sa na cvičení zároveň zlaďuje spolupráca medzi pozemnými vojskami a samotnou posádkou vrtuľníka.

V poslednej fáze cvičenia bol využitý aj taktický simulátor MILES 2000, ktorý sa používa na výpočet prípadných strát, či už padlých alebo zranených. V praxi sa simulátor používa v kombinácii so žiaričmi, namontovanými na zbraniach a prijímačmi na vestách vojakov. V prípade úspešného zásahu tak vojakovi oznámi, že v cvičení „zahynul“. Cvičenie práporovej skupiny prebiehalo vo viacerých fázach. Prvou bolo vybudovanie a zaujatie obrany – či už proti pozemným aj prípadným vzdušným útokom. Následne obrana priestoru pozostávala z defenzívnych aktivít a vykonania protiútoku, ktorého cieľom bolo zničiť nepriateľa v určených objektoch a vytlačiť ho z priestoru operácie.

Veliteľ 1. mechanizovanej brigády brig. gen. Gabriel Janovics vyjadril celkovú spokojnosť s cvičením. „Všetky úlohy boli splnené na vysokej úrovni, k čomu prispeli výborne dosiahnuté výsledky z ostrej bojovej streľby. Naši vojaci preukázali vysokú úroveň pripravenosti, profesionality a vzájomnej súčinnosti. Práve schopnosť spolupracovať, reagovať na meniacu sa situáciu a plniť úlohy ako jeden tím je základom úspechu v reálnych podmienkach. Som presvedčený že Pribina Vanguard splnilo svoj účel a výrazne prispelo k zvýšeniu pripravenosti našich jednotiek,“ uviedol.

„Chcem povedať trikrát ďakujem. Moje prvé ďakujem patrí Veliteľstvu 1. mechanizovanej brigády, ľuďom, ktorí zorganizovali cvičenie a ktorí tu boli pre nás, podporovali nás a vypočuli naše požiadavky. Druhé ďakujem patrí príslušníkom EVAL (skupine rozhodcov) za prístup a pomoc pri cvičení. Tretie ďakujem patrí samozrejme mojim chlapcom a dievčatám z ťažkej mechanizovanej prápornej skupiny, pretože nebolo jednoduché zladiť toľko ľudí s jednotlivými postupmi,“ uviedol veliteľ 12. ťažkej mechanizovanej práporovej skupiny mjr. Chovanec. „Vďaka patrí hlavne vám velitelia, ktorí ste prenášali môj zámer na podriadených. Chcem vám ešte raz poďakovať za výkon, ktorý ste podali, že ste to nevzdali a že sme spoločne vytvorili jeden dobrý tím, ktorý podal výsledok na veľmi dobrej úrovni. Som na vás všetkých veľmi hrdý,“ vyslovil úprimné poďakovanie profesionálnym vojakom za ich obetavú prácu a nezlomnosť počas celého cvičenia. Pribina Vanguard 2026 tak nebolo len úspešným cvičením jednotlivých útvarov v ich spôsobilostiach, ale preverilo najmä schopnosť pôsobiť ako jedna práporová skupina.

Jaroslav Cabuk, npor. Nina Komžíková
Foto: OS SR

„Všetky úlohy boli splnené na vysokej úrovni, k čomu prispeli výborne dosiahnuté výsledky z ostrej bojovej streľby. Naši vojaci preukázali vysokú úroveň pripravenosti, profesionality a vzájomnej súčinnosti.“

brig. gen. Gabriel Janovics
veliteľ 1. mechanizovanej brigády

Ordinár Ozbrojených síl SR a ozbrojených zborov SR podplukovník Pavol Šajgalík:

Aby naša prítomnosť bola vnímaná ako prínos

Keď v máji 2025 pápež Lev XIV. prijal zrieknutie sa pastoračného riadenia Ordinariátu Ozbrojených síl SR a ozbrojených zborov SR biskupom Františkom Rábekom, ktorý dovŕšil stanovenú hranicu 75 rokov, za nového ordinára vymenoval Pavla Šajgalíka, člena Rádu menších bratov kapucínov, ktorý už v rokoch 2004 až 2019 pôsobil ako duchovný v Policajnom zbore SR.

Už sa za ten rok a pol cítite vo vašej funkcii ordinára doma?
Keď som v roku 2004 nastúpil ako duchovný k Policajnému zboru a kládli mi podobné otázky, na ktoré som nevedel odpovedať, povedal som im, že odpoviem o dva roky. Namietali, že to budem vedieť najskôr o päť rokov. Teraz je to niečo podobné. Nejakú skúsenosť mám zo svojho pôsobenia v ordinariáte a tiež treba povedať, že som nastúpil do rozbehnutého vlaku. Keby som aj mesiac nič neurobil, vlak je nastavený tak, že sa len tak rýchlo nezastaví. Ale aby išiel ďalej bez problémov, potrebuje impulzy. A keďže mi bola daná dôvera byť v tom spomenutom vlaku rušňovodičom, je jasné, že je to aj o mojich impulzoch. Vsádzam na spoločnú prácu a na spoločné objavovanie ciest, na spolupatričnosť v rámci rezortov. Ale akokoľvek, ešte by som nepovedal, že už som v pozícii ordinára doma. Zvykám si, učím sa.

Vráťme sa na začiatok vašej duchovnej kariéry. V roku 1988 ste získali na Elektrotechnickej fakulte STU titul inžiniera, no kým ostatní elektrotechnici popri štúdiu azda hrali futbal alebo na klavíri, vy ste tajne vstúpili do Rádu menších bratov kapucínov a študovali teológiu. Kde sa zobrala tá výzva?
Aby to nevyzeralo tak jednoznačne a uhladene, môžem povedať aj to, že v pubertálnom a čerstvo postpubertálnom veku som do kostola chodil veľmi nerád. Viera nebola moje veľké „hobby“. Ani šport veľmi nie. Na dvore, kde som vyrastal, sme mali dievča, ktoré hralo futbal trikrát lepšie ako ja, čo som dosť ťažko znášal... (smiech). Elektrotechnike som sa však venoval celkom so zaujatím. V istom čase som narazil na partiu rovesníkov, ktorí boli veriaci a brali to vážne. Odrazu som zistil, že to, čo nám hovorili o veriacich v škole a kamaráti z dvora, nie je úplne pravda. Vôbec mi nepripadali ako tí, ktorým niečo chýba v hlave.

Takže nechýbalo?
Naopak – oni toho mali oveľa viac. Viac kamarátstva, žičlivosti, radosti zo života. Bolo to ešte za socializmu, chodili sme viac-menej tajne na spoločné výlety aj s duchovným rozmerom, na lyžovačky či stanovačky. Na jednom z nich nastal zlom. Jeden zo starších kamarátov sa priznal, že je tajný kňaz. To ma oslovilo. Ja som si vlastne svoju životnú púť duchovného ani tak nevyberal cieľavedome sám, ale tá ponuka prišla za mnou.

Nebáli ste sa na tých tajných stretnutiach?
Trochu na hrane to vtedy bolo. Samozrejme, náboženstvo sa nedalo slobodne učiť ani v škole, ani v kostole, tak sme sa tajne stretávali v rodinách alebo na táboroch v prírode.

Prečo ste začali študovať za kňaza, a to tajne?
Jedného dňa som si položil otázku, že keď mňa ako dorastajúceho chalana sprevádzal životom a vierou kňaz, či by som si službu iným vedel zastať aj ja. No a tak nejako to začalo vo mne zrieť. Spočiatku som celkom nevedel, ako vetry dujú. Na jednej strane dostať sa na bohosloveckú fakultu v Bratislave, jedinú na Slovensku, nebolo celkom jednoduché pre tzv. numerus clausus. Na strane druhej ma od nej viacerí známi odrádzali. Bohoslovci, ktorí na ňu nastupovali, boli pod dohľadom tajnej Štátnej bezpečnosti. Existovali na nich aj rôzne ďalšie tlaky. Preto som sa napokon rozhodol pre tajnú formu štúdia. Priznávam, elektrotechnickej fakulte som už potom toľko pozornosti nevenoval, čím sa nechválim, ale fakt je, že moje priority už boli inde.

Počítali ste s tým, že totalitný režim čoskoro padne?
Nie. Bol som vyrovnaný s tým, že možno budem súčasťou tajnej cirkvi až do konca života.

Prišiel 17. november 1989 a vy ste po zmene režimu už verejne vo vašej reholi zastávali viaceré funkcie. Až kým ste v roku 2004 pomerne prekvapujúco vstúpili do Ordinariátu OS a OZ ako policajný kaplán. Opäť – čo vás k tomu motivovalo?
Okolností bolo viacero, ale takým bezprostredným impulzom bolo stretnutie s mojim budúcim šéfom, policajným vikárom Františkom Bartošom. Na jednej strane mi rozprával o svojej práci policajného duchovného, ktorú vlastne v rezorte vnútra len rozbiehali. Na strane druhej som si kládol otázky, ako funguje polícia. Tak som si povedal, že nie som predsa človek, ktorý iba kritizuje – a rozhodol som sa pozrieť sa na to zvnút-

ra. Vypýtal som si najskôr súhlas predstavených. Či je o mňa záujem som sa spýtal ordinára Františka Rábeka – a bolo to.

Keď ste už boli zástupcom biskupského vikára na ministerstve vnútra, požiadali ste o uvoľnenie z ordinariátu a od roku 2019 ste pôsobili vo Švajčiarsku ako duchovný správca Slovenskej katolíckej misie v Zürichu. Vo svojej „farnosti" ste v podstate mali všetkých Slovákov žijúcich vo Švajčiarsku. Prečo tá odbočka?

Tá odbočka bola aj tak trochu únavou materiálu. Bol som vtedy policajný duchovný vyše štrnásť rokov, mal som naozaj dobre vybudované vzťahy a moja služba mala zmysel, ale na druhej strane sa mi zdalo, že by som mohol skúsiť ešte niečo nové, aby som neupadol do rutiny. Tá vie poznačiť každé dobré dielo. Keď v tom čase prišla ponuka od biskupa, ktorý mal na starosti zahraničné misie, či by som nechcel ísť do slovenských misií v zahraničí, prikývol som. Malo to byť pôvodne oveľa ďalej ako do Švajčiarska. Potreba obsadiť miesto v Zürichu vznikla nečakane. Keďže som vedel po nemecky lepšie ako po anglicky, výzvu som prijal.

Kto vás oslovil, aby ste sa vrátili do ordinariátu ako jeho šéf?

Viete, že to podlieha pápežskému tajomstvu, takže veľa o tom hovoriť nemôžem. No každý, kto len trochu pozná príslušné postupy, vie, že na biskupské menovania má podstatný vplyv pápežský nuncius v tej–ktorej krajine a menovanie vždy prichádza zo strany Ríma.

Chcelo sa vám späť do uniformy?

Návrat by nebol ani tak náročný kvôli uniforme samotnej. Subjektívne ale bol veľmi ťažký hlavne preto, lebo do našej takpovediac celošvajčiarskej slovenskej farnosti bolo potrebné nájsť kňaza, ktorý by ma nahradil. Veľmi mi na tom záležalo. O to viac, že švajčiarska strana si už myslela, že slovenská misia pôjde mojim odchodom do zániku. Je to však pomerne silná misia s mladými ľuďmi a s rodinami s deťmi. Takže chvíľu som akoby sedel na dvoch stoličkách, čo nebolo jednoduché.

Keďže ste sa rozhodli prijať vojenskú uniformu, čo alebo kto vás k tomu motivoval?

Sám som sa tak rozhodol. Keď som bol policajným duchovným, nosil som uniformu a vnímal som to ako veľké priblíženie sa k ľuďom, ktorým som slúžil. Myslím, že rovnako to vnímali aj oni. Do ozbrojených síl som bol prijatý od septembra 2026 v hodnosti podplukovník, ktorú som dosiahol v Policajnom zbore. Je mi cťou, teším sa.

V čom budete v rámci činnosti ordinariátu pokračovať a kde smerujú vaše ťažiskové vízie?

To je relatívne jednoduchá otázka, no zároveň dosť komplikovaná odpoveď. Pokračovať chcem vo všetkom dobrom a perspektívnom. No mám aj niekoľko svojich vízií. Najskôr však o tom vždy hovorím s našimi vikármi a kňazmi. Je to náročné na čas, ale uprednostňujem spoločné hľadanie vízie. Sú tu aj technické otázky. Napríklad od istej úpravy niektorých našich púti. Doba si vyžaduje aj niektoré úpravy pastoračných aktivít. Jediné, čo sa už výrazne preklopilo, je moja úloha v rámci Konferencie biskupov Slovenska. Môj predchodca František Rábek mal na starosti vedu, školstvo, kultúru a mne popri práci ordinára pripadla úloha starostlivosti o zahraničných Slovákov.

Aké sú vaše ťažiskové požiadavky smerom k vedeniu Ministerstva obrany či veleniu ozbrojených síl?

Skôr by som rozprával o symbióze či vzájomnej spolupráci, a nie natvrdo o našich požiadavkách. My nechceme nijakým spôsobom zasahovať do toho, čo sú takpovediac karty spomenutého vedenia a velenia vo všetkých našich rezortoch, kde pôsobíme. Je však dôležité, že za tie roky sme sa stali ich integrálnou súčasťou, a verím, že našu službu v nich budeme môcť rozvíjať aj naďalej. Určite teda chceme aj do vojenského života naďalej prinášať čo najviac ľudskosti, pravej žičlivosti, kolegiálneho priateľstva a pozitívneho pohľadu na svet. A ak sa dnes často hovorí napríklad aj o hybridnej vojne či hoaxoch, verím, že i v tejto oblasti budeme môcť byť nápomocní a hľadať odpovede na mnohé otázniky. Opakujem však, sme vďační za všetko, čo v rámci rezortov, kde pôsobíme, máme, respektíve dostávame k dispozícii. Verím v pokračujúcu spoluprácu na tej najlepšej úrovni. To sa týka aj našich bratov v rámci Ústredia ekumenickej pastoračnej služby.

> Do vojenského života chceme naďalej prinášať čo najviac ľudskosti, pravej žičlivosti, kolegiálneho priateľstva a pozitívneho pohľadu na svet.

Je vojenský vikariát na plných počtoch?

Ešte nie úplne. Obrana je vlastne jediný rezort, kde momentálne plné počty nemáme. Jeden problém je nájsť vhodného kňaza, lebo služba v armáde si vyžaduje aj trochu inú povahu, než aká je vhodná v bežnej farnosti. No a ak ho aj nájdeme, druhá vec je presvedčiť príslušného otca biskupa, aby nám ho pustil zo svojej diecézy, lebo kňazov ani jeden z nich nemá „navyše".

Viete nám predstaviť ideál vojenského kňaza?

Takého niet. Nikto z nás nie je ideálny. Vychádzajme stále z toho, že sme ľudia. Ide o to, či sa človek snaží, či z neho cítiť človečinu – a nie či je dokonalý. O to viac, že ak by niekto okolo seba vytváral obraz dokonalosti, je to skôr prekážka ako pozitívum. Začínajúc tým, že ľudia sa týchto akože „pánov dokonalých" boja a majú pred nimi nielen neprirodzený rešpekt, ale aj dešpekt. No ak chcete – kňaz, aj ten vojenský, musí byť predovšetkým dobrý, prirodzený a chápavý človek. Od toho sa všetko odvíja. Len tak môže pomáhať a podávať ďalej našu dobrú zvesť.

Ktoré vojenské misie či útvary ste už stihli navštíviť?

Boli sme za našimi vojakmi v Kosove, Bosne a Hercegovine aj na Cypre. Priebežne sa po Slovensku snažím navštevovať vojenské posádky, policajné aj hasičské stanice či väznice.

Ktoré najväčšie úlohy stoja pred vami?

Pokračujem v tom, čo som už povedal – snažím sa prejsť čo najviac vojenských kasární či jednotiek ozbrojených zborov. Veľmi ma teší pozitívna odozva, ktorú vnímam dokonca aj u ľudí, ktorí nie sú spojení s vierou. Vnímajú, že neprichádzame do útvarov takpovediac rozdávať vstupenky do cirkvi, lebo už vedia, že prichádzame s úmyslom byť pri ľuďoch. Vnímajú našu prítomnosť a často ju považujú za prínos – a to je pre nás mimoriadne dôležitá odzva, ktorú si veľmi vážime.

Sme pred začiatkom Adventu, ktorý signalizuje blížiace sa Vianoce, takže ešte otázka, čo si malý Paľko zvykol želať pod stromček?

(smiech...) Iste to boli nejaké hračky, ktoré sa skladali. Lego u nás vtedy neexistovalo, ale dlho ma držala skladačka Merkur. V každom prípade všetkým čitateľom Obrany, všetkým vojakom ozbrojených síl a zamestnancom rezortu obrany želám veľa zdravia, šťastia, úsmevov a požehnaný predvianočný adventný čas.

Pavol Vitko • Foto: Jakub Neubauer

TÉMA

Predsunutá OBRANNÁ SILA

Slovenskí vojaci pôsobili v Lotyšsku prvý raz od marca 2017 a po mechanizovaných jednotkách aj delostrelcoch tu aktuálne slúžia v rámci aliančnej operácie Posilnená Predsunutá prítomnosť špecialisti RCHBO, ktorí sú súčasťou mnohonárodnej brigády pod velením Kanady.

Slovenskí príslušníci mnohonárodnej brigády NATO v Lotyšsku sa koncom októbra 2026 zapojili do dôležitého brigádneho cvičenia MRA Resolute Reforger a na začiatku uvedeného mesiace privítali na návšteve náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generála Miroslava Lorinca.

Slovenská 34-členná čata je tu súčasťou roty CBRN, teda roty chemickej, biologickej, radiačnej a nukleárnej obrany, a to spolu s poľskou a talianskou čatou dekontaminácie. V rámci brigády sú súčasťou mnohonárodného logistického práporu. Brigáda je súčasťou aliančnej Mnohonárodnej divízie Sever.

Úlohou slovenskej jednotky je radiačný chemický a biologický prieskum či monitorovanie a pozorovanie v rámci podpory plnenia hlavných úloh Mnohonárodnej brigády NATO v Lotyšsku

Bilaterálny úvod

Generál Miroslav Lorinc sa na úvod svojej návštevy Lotyšska stretol v Rige na generálnom štábe s náčelníkom Spoločného štábu Národných ozbrojených síl Lotyšska generálmajorom Georgsom Kerlinsom. Hostiteľ, ktorý začínal v uniforme v roku 1992 ako vojak základnej služby a už ako dôstojník bol nasadený v Iraku aj v Kosove, preberal s generálom Miroslavom Lorincom možnosti dvojstrannej spolupráce.

Gen. M. Lorinc a veliteľ „našej“ brigády plk. D. Brassard

„Úplne na začiatku v prvej rotácii Slovákov v Lotyšsku bola slovenská jednotka súčasťou lotyšskej mechanizovanej brigády – a aj teraz, keď slovenskí vojaci slúžia v mnohonárodnej brigáde NATO, tak sú dislokovaní v priestoroch lotyšských ozbrojených síl, takže naša spolupráca je v tomto smere od roku 2017 úzka, dobrá a veľmi si ju vážime,“ povedal pre Obranu genmjr G. Kerlins. Dodal: „A ako sme hovorili s generálom Lorincom, do budúcnosti naše aj vaše záväzky voči NATO v operácii Posilnená predsunutá prítomnosť možno upraviť tak, aby neboli iba prínosom pre samotnú mnohonárodnú brigádu a jej potenciál odstrašenia, ale tiež pre ďalší rozvoj našich národných spôsobilostí a posilnenie spolupráce.“

Kanadsko-alianční velitelia

Zástupca veliteľa mnohonárodnej aliančnej divízie Sever kanadský brigádny generál Mansom Stalker, ktorý slúžil v Kosove, Afganistane a má skúsenosti aj z pôsobenia v bezpečnostnej asistenčnej skupine na Ukrajine, privítal generála Lorinca už na vojenskej základni v Ādaži. V zastúpení veliteľa generálmajora Ulricha Essemanna Becka z Dánska, ktorý bol služobne vzdialený, hovorili o aktuálnej situácii na severovýchodnej hranici NATO a rozvoji spôsobilostí aliančných armád spolupracujúcich v regióne. Uvedená vojenská divízna formácia bola zriadená s veliteľstvom na základni v Ādaži v marci 2019. S cieľom zlepšiť obranu pobaltských štátov a posilniť kolektívne odstrašenie, pričom úlohu rámcových štátov prevzali Lotyšsko a Dánsko. Jej mnohonárodné sily demonštrujú solidaritu spojencov a ich odhodlanie reagovať na akúkoľvek agresiu voči členskému štátu NATO.

Súčasťou uvedenej divízie North je mnohonárodná brigáda Lotyšsko, v ktorej slúžia aj slovenskí vojaci. Jej činnosť je dlhšia, ale po istých reorganizačných zmenách dostala svoj aktuálny názov a štruktúru od 3. júla 2024. Tvoria ju vojaci z 13 krajín vedených Kanadou. Je ich 3 500 a velí im kanadský plukovník David Brassard, tiež skúsený vojak s nasadeniami v Bosne a Hercegovine, Demokratickej republike Kongo či Afganistane. Generála Lorinca informoval o aktuálnych úlohách tohto vojenského zoskupenia. Aj tu spoločne s náčelníkom štábu pre operácie GŠ OS SR brigádnym generálom Ferdinandom Muríňom hovorili a aktuálnych výzvach brigády a našom podiele na jej činnosti.

„Pokiaľ ide o prácu slovenských vojakov – je vynikajúca. Som veľmi spokojný s ich odbornými znalosťami a profesionalitou. A to tak štábnych dôstojníkov, ktorí so mnou spolupracujú najužšie, ako aj všetkých ostatných,“ povedal pre Obranu plk. D. Brassard. Ako príklad uviedol: „Jeden zo slovenských poručíkov bol pred pár týždňami ocenený titulom, ktorý nazývame Obranca mesiaca. Dostal pamätnú mincu za vynikajúcu prácu pri organizácii výcviku roty radiačnej, chemickej, biologickej a nukleárnej obrany. Som skrátka veľmi rád, že tu máme slovenský kontingent, za ktorý som generálovi Lorincovi poďakoval a vyjadril úctu vašim ozbro-

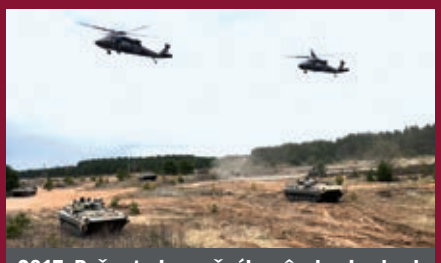
V skladových priestoroch slovenských chemikov

Slováci v Lotyšsku

Slovenskí vojaci pôsobia v Lotyšsku od roku 2017. Dovedna 149 vojakov tu plnilo úlohy v rámci výcvikovej misie Štefánik od 1. marca do 26. júna 2017. Vyslaním vojakov Slovensko splnilo svoj záväzok zo summitu NATO vo Varšave v roku 2016, pričom išlo o spoločnú iniciatívu krajín V4. Na rotačnom princípe vojaci z Českej republiky plnili úlohy prvé tri mesiace v roku 2017 v Litve, nasledovali ich slovenskí vojaci v Lotyšsku, maďarskí v treťom štvrťroku a poľskí vo štvrtom. Slovenský príspevok pozostával najmä z príslušníkov levického mechanizovaného práporu. Bol doplnený o ďalšie útvary najmä topoľčianskej mechanizovanej brigády. Súčasťou účelovej skupiny Štefánik boli aj príslušníci čaty opráv a prepravy z martinského opravárenského práporu a hlohovského práporu Logistiky.

Posilnená Predsunutá

Uznesenie NR SR č. 1164 zo 16. mája 2018 dalo mandát na vyslanie príslušníkov Ozbrojených síl SR v rámci Posilnenej Predsunutej prítomnosti NATO do Lotyšskej republiky (Enhanced Forward Presence, Latvia), Litovskej republiky, Estónskej republiky a Poľskej republiky a vyslovilo súhlas s vyslaním 152 profesionálnych vojakov do priestoru pôsobenia. NATO posilnilo svoju prítomnosť vo východnej časti Aliancie prostredníctvom štyroch mnohonárodných bojových skupín v Estónsku,

2017: Počas trojmesačného pôsobenia absolvovala slovenská mechanizovaná jednotka v Lotyšsku dve veľké medzinárodné cvičenia

Prezentácia detektora Falcon 4G

jeným silám. O to viac, že tu nejde len o Lotyšsko či Pobaltie, ale toto je európsky boj."

Mjr. J. Goduš

Detekcia a prieskum

„Náš výcvikový priestor sa nachádza severne od našej brigádnej základne v Ādaži a priamo na ňu nadväzuje – čo je veľká výhoda. Je dvanásť kilometrov dlhý a osem kilometrov široký," podával výklad generálovi M. Lorincovi veliteľ slovenského kontingentu major Ján Goduš v zasadačke čaty. Pred vyslaním bol zástupca veliteľa 103. práporu RCHBO Rožňava a má za sebou jedno nasadenie v Afganistane. V Lotyšsku slúži kontinuálne už druhý polročný cyklus. Nerobí mu to veľký problém, vojenský život má v krvi odkedy sa narodil v Benešove u Prahy, čo bola jedna z posádok, kde slúžil jeho otec, tiež profesionálny vojak, kým nezakotvili v Trebišove. On sám promoval v „chemickej" odbornosti v Liptovskom Mikuláši

Št. nrtm. I. Fekete a nové zbrane našich chemikov

s posledným ročníkom pred tým, ako ju na AOS nešťastne zrušili. A to mal šťastie aj na už legendárneho chemika, pro-

Lotyšsku, Litve a Poľsku. Tieto bojové skupiny na čele so Spojeným kráľovstvom,

2018: V rámci certifikačného cvičenia NAMEJS slovenská rota plnila úlohy obrannej operácie s následným protiútokom

Kanadou, Nemeckom a Spojenými štátmi demonštrujú pevnosť mnohonárodného transatlantického puta pripraveného na boj. Ich prítomnosť dokazuje, že útok na jedného spojenca bude považovaný za útok na celú Alianciu. Bojové skupiny NATO sú súčasťou najväčšieho posilnenia kolektívnej obrany NATO. Od marca 2022 jedna z nich pôsobí aj v Slovenskej republike s dislokáciou v Centre výcviku Lešť.

Martinčania

Prvý slovenský kontingent v rámci Posilnenej Predsunutej prítomnosti NATO v Lotyšsku začal svoje úlohy plniť 3. júla 2018, keď jeho veliteľ major Vladimír Moško vyhlásil začiatok plnenia operačných úloh. Technika kontingentu odišla zo Slovenska 29. júna vlakovým transportom, personál a ďalší materiál bol transportovaný letecky. Kontingent pozostával predovšetkým

2020: V januári nastúpil do misie prvý vojenský duchovný kpt. Simon Czap (vľavo), ktorého po roku vystriedal npor. Stanislav Dulák

Poddôstojnícke prepojenia

„Hlavným poddôstojníkom lotyšských ozbrojených síl som od roku 2024, podobne ako môj kolega zo Slovenska, a o to som radšej, že sa nám podarilo toto prvé bilaterálne stretnutie," povedal nám štábny nadrotmajster Dainis Ceirulis, hlavný poddôstojník lotyšských ozbrojených síl.

So štábnym nadrotmajstrom Imrichom Feketem, hlavným poddôstojníkom OS SR, obaja tak využili čas, keď o niekoľko dverí ďalej rokovali náčelník Generálneho štábu OS SR generál Miroslav Lorinc a náčelník Spoločného štábu Národných obranných síl Lotyšska genmjr. Georgs Kerlins.

„S lotyšskými poddôstojníkmi síl pre špeciálne operácie som spolupracoval už v misii ISAF v Afganskom Kábule, kde som vnímal ich excelentnú mieru profesionality, mimoriadnu zodpovednosť v službe voči svojej krajine, ako aj spolupatričnosť v rámci NATO, nakoľko vedia, že v napätom susedstve s Ruskou federáciou nemôžu zostať sami," uviedol št. nrtm. I. Fekete. „Hovorili sme o slovenskom príspevku do mnohonárodnej brigády, ako aj o intenzívnej príprave čoraz širšej skupiny lotyšských poddôstojníkov v oblasti využitia dronov, v čom im boli nápomocní aj skúsení ukrajinskí operátori."

„Inšpirovaný aj stretnutím s kolegom Feketem by som rád viac spoznal vzdelávací systém slovenských poddôstojníkov, takže ak sa to podarí, v prvej polovici budúceho roka sa azda aj osobne zoznámim s vašou Poddôstojníckou akadémiou," avizoval št. nrtm Dainis Ceirulis.

Najmä vďaka veliacemu práporčíkovi Zoltánovi Kaszabovi, ktorý je Chief Warrant Officer Spojeneckého veliteľstva operácií so sídlom v belgickom Monse, čiže je najvyššie postaveným aliančným poddôstojníkom v Európe, spolupracujú veliaci poddôstojníci jednotlivých aliančných krajín intenzívnejšie ako doposiaľ. „Napríklad v rámci NATO sme si vytvorili takzvanú signálnu skupinu, ktorá prepája veliacich poddôstojníkov. Hocikedy, keď potrebujeme od partnerov získať nejaké informácie alebo chceme niektoré z našich skúseností zdieľať s ostatnými, je nám k dispozícii. No osobný kontakt je osobný kontakt, takže o to viac sa teším z potenciálu spolupráce našich poddôstojníckych zborov," avizoval št. nrtm I. Fekete.

Hlavní poddôstojníci I. Fekete a D. Ceirulis

fesora a plukovníka Jána Kurucza, ktorý bol nasadený ako jediný z veliteľov nášho ešte federálneho protichemického práporu v prvom slede v operácii Púštna búrka na začiatku 1991 v Iraku.

„Výcvikový priestor poskytuje možnosti na streľbu z ručných a palebných systémov, ako aj nácvik obranných operácií či vedenie motorových vozidiel v teréne aj na polygónoch. Je rozdelený na tri časti a dá sa tu cvičiť až do úrovne práporu," ozrejmoval generálovi major, ktorý následne vymenoval azda tucet cvičení, na ktorých Slováci v ostatných mesiacoch v rámci svojho intenzívneho nasadenia participovali. Ako zaujímavosť opísal aj jeden z výcvikov mnohonárodného logistického práporu, ktorého je slovenská jednotka súčasťou – a to od zladenia sa v dátovej a komunikačnej sieti prispievajúcich krajín cez ukážky zručnosti vo vedení vozidiel až po „exhibíciu" kuchárov z tých národných jednotiek, ktoré ich majú k dispozícii.

„Naša slovenská čata je ťažiskovo postavená na dvoch tímoch diaľkovej detekcie, dvoch prieskumných tímoch RCHBO, národnom veliteľsko-podpornom prvku a slovenskí vojaci sú aj príslušníkmi veliteľských štruktúr brigády," uviedol major Ján Goduš, ktorý potom, ako to zvyčajne býva, deklaroval počty a stav techniky. A čo odpovedal na otázku generála Lorinca s čím im treba pomôcť? Pravdaže, požiadavky sú vecou bežných hlásení, ktoré v Bratislave vyhodnocuje a zabezpečuje štáb brig. gen. F. Muríňa, a tak mjr. J. Goduš len zopakoval, že by sa napríklad zišlo o niečo viac cvičnej munície. On aj ostatní ťažiskoví slovenskí vojaci prítomní na brífingu pritom prejavili o to väčšiu spokojnosť s novými ručnými zbraňami. Spomedzi našich vojakov aktuálne nasadených v operáciách medzinárodného krízového manažmentu práve oni ako prví dostali nové pištole a útočné pušky slovenskej výroby, na ktoré sa budú postupne prezbrojené celé ozbrojené sily.

z vojakov martinského mechanizovaného práporu, doplnených o ďalších príslušníkov OS SR a v mieste určenia plnil úloh do konca roku 2018. Na ďalší polrok ho vystriedali takisto príslušníci martinského mechanizovaného práporu pod velením podplukovníka Rudolfa Ďurníka. Spoločne so slovenskými vojakmi plnili úlohy v mnohonárodnej bojovej skupine pod kanadským velením v Lotyšsku aj príslušníci OS Albánska, Českej republiky, Poľska, Slovinska, Španielska a Talianska.

Nitrania

V polovici roka 2019 prevzali od Martinčanov štafetu príslušníci nitrianskeho mechanizovaného práporu. Najskôr kontingent pod velením majora Ivana Petríka a koncom roka sa stal veliteľom ďalšieho nitrianskeho kontingentu major Gabriel Janovics. Vzhľadom na protipandemické opatrenia súvisiace s Covid-19 sa však táto misia predĺžila z polročnej na ročnú.

Delostrelci

Koncom roka 2020 pôsobenie mechanizovaných jednotiek v Lotyšsku vystriedalo vyslanie vôbec prvej delostreleckej jednotky do zahraničnej misie v histórii našich ozbrojených síl. V rámci tohto účelového zoskupenia pod názvom Generál Korda príslušníci palebnej batérie michalovského samohybného delostreleckého oddielu (od 1. novembra 2021 21. samohybného delostreleckého oddielu) plnili v Lotyšsku úlohy 155 mm samohybnými kanónovými húfnicami Zuzana pod velením majora Michala Németha.

2021: Januárové cvičenie delostrelcov so Zuzanami 2000

Guláš a poďakovanie

„Je mi cťou aj potešením tu byť dnes s vami, pretože ak som po nástupe do funkcie navštívil už množstvo útvarov a aj ťažiskové operácie medzinárodného krízového manažmentu, v ktorých pôsobia naši vojaci, dnes som aj vzhľadom na naše členstvo v NATO v jednej z tých najdôležitejších," prihovoril sa generál Lorinc na záver svojej návštevy pred svojim odletom už všetkým slovenských vojakom na spoločnej večeri. Pri typickom vojenskom guláši pripravenom na základni v Ādaži slovenskými „chemikmi" bola súčasťou stretnutia aj diskusia. V rámci nej sa vojaci pýtali napríklad na viaceré otázky z personálnej oblasti. Generálom Miroslavovi Lorincovi a Ferdinandovi Muríňovi, ako aj hlavnému poddôstojníkovi OS SR štábnemu nadrotmajstrovi Imrichovi Feketemu tiež ozrejmili svoje úvodné skúsenosti s novými pištoľami a puškami slovenskej výroby.

Brig. gen F. Muríň a veliteľ chemickej roty kpt. Ramanpreet Kandola

„V zásade celá naša skupina bola na tieto zbrane zaškoľovaná priamo výrobcom. Plus nám vyškolili troch inštruktorov, ktorí majú za úlohu dohliadnuť na ďalší pokračujúci výcvik s tými zbraňami," ozrejmil major Goduš.

Vojaci ich informovali aj o tom, ako je v rámci brigády vnímaný diaľkový detektor chemických látok Falcon 4G, ktorý je jediný svojho druhu na svete a je tiež slovenskej výroby.

Aj Zuzany 2

Po ročnom pôsobení v decembri 2021 pricestovala z michalovského útvaru do Lotyšska ďalšia rotácia pod velením majora Petra Jankaja. Na rozdiel od svojich predchodcov už mali k dispozícii novozavedené 155 mm samohybné kanónové húfnice Zuzana 2. V rámci uvedenej spomínanej rotácie sa uskutočnil aj historický, takmer 1 300-kilometrový cestný presun palebnej batérie zo Slovenska do Lotyšska. Okrem presunu si príslušníci rotujúcej batérie mali možnosť preveriť svoje spôsobilosti v rámci súčinnostného výcviku s delostreleckou jednotkou 15. mechanizovanej brigády Ozbrojených síl Poľskej republiky

2021: Novembrový presun Zuzán 2 z Michaloviec do Adaži po vlastnej osi ocenili odborníci a bol atrakciou po celej trase

vo výcvikovom priestore Orzysz (Poľsko) a delostrelcami z USA.

V tom čase v Lotyšsku pôsobilo 135 profesionálnych vojakov OS SR.

Chemici

V decembri 2024 došlo k zmene pôsobnosti slovenského kontingentu z delostreleckej na RCHBO (radiačno-chemicko-biologická obrana). V septembri uvedeného roka sa kontingent ustálil od vtedy 31 vojakov do súčasného v počte 34. Skladá sa z dvoch tímov diaľkovej detekcie a dvoch prieskumných tímov RCHBO. Ťažisko z jeho príslušníkov tvoria vojaci 103. práporu RCHBO Rožňava.

Prvým veliteľom bol mjr. Peter Gál, ktorého vystriedal v júni 2025 mjr. Ondrej Andrejko a od decembra 2025 tu už druhej polročnej rotácii velí mjr. Ján Goduš.

„Boli sme s ním na niekoľkých cvičeniach a i keď aktuálne spolupracujeme najmä s Talianmi a s poľskými aj kanadskými protichemickými jednotkami, mali sme viacero prezentácií tiež pre vojakov z ďalších krajín NATO. Keď tento prístroj vytiahneme a ukážeme im čo dokáže, sú z neho unesení. Nič také nevideli a chceli by ho mať...“ opísal svoje zážitky mladší operátor tímu diaľkovej detekcie s prístrojom Falcon G-4 čatár Miroslav Kvetko A ako funguje? „Pomocou infračerveného svetla a dvoch pulzných laserov dokáže detegovať chemické látky až do vzdialenosti päť kilometrov. Je to celkom iná káva, ako keď musíte prísť detegovať situáciu priamo na miesto,“ dodal čatár, ktorý je na uvedený prístroj top profesionál už tretí rok – a ktorý sa okrem iného výborne osvedčil aj v improvizovanej premiérovej pozícii príležitostného šéfkuchára. Ten typický vojenský guláš pre hostí z generálneho štábu aj pre svojich kolegov z operácie uvaril na základni v Ādaži totiž práve on.

Perspektíva a poďakovanie

Pred záverom gen. Lorinc našim chemikom otvorene povedal, že ak v lotyšskej misii obstáli so cťou mechanizované jednotky a delostrelci, rovnako od všetkých veliteľov na nadriadených štáboch dostával iba pozitívne informácie aj o nich. Následne im neprezradil nič tajné, keď avizoval že sa blíži čas, kedy ich odbornosť bude v Lotyšsku nahradená iným typom vojska. Povedal. „Naša účasť na tomto vyslaní je zároveň súčasťou intenzívnej prípravy samotných slovenských jednotiek. A to postupne vo viacerých typoch spôsobilostí. Preto po dohode s medzinárodnými štruktúrami chceme túto možnosť naplno využívať aj naďalej. No kým ste tu je pre vás najdôležitejšie, aby ste tak ako každá iná jednotka vedeli svoje presné miesto a úlohy v bojovej zostave a stopercentne odvádzali svoju prácu. Ste výborní a preto verím, že po návrate budete čo najdlhšie pokračovať vo svojej vojenskej kariére v našich ozbrojených silách, na čo sa teším a za vašu službu vám ďakujem.“

Tému pripravil Pavol Vitko
Foto: autor a Slovcon Lotyšsko

Čo vám dáva a čo berie nasadenie v operácii?

Nadporučík Lukáš Karabinoš

zástupca veliteľa slovenského kontingentu:

„Nie raz sú pred nami úlohy, ktoré sa doma necvičia – a keďže mám na starosti všetky prípravy, sú to aj pre mňa výzvy, čo vnímam ako prínos. A čo mi berie? Mám priateľku, no po troch mesiacoch som bol s ňou dva týždne na dovolenke a tých šesť mesiacov sa dá v pohode vydržať.

Poručík Erik Paczmár

starší dôstojník / operačný dôstojník:

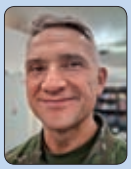
Som na prvom vyslaní, ale ťahám za sebou už druhú rotáciu, takže je zrejmé, že mi to oveľa viac dáva. Sú to najmä obrovské skúsenosti z aliančného prostredia, ku ktorým by som sa inak nedostal. Navyše na seba doslova nabaľujem reálnu vojenskú angličtinu. Hoci teraz je to zložitejšie, nakoľko anglicky hovoriacich Kanaďanov vystriedali frankofóni. Ale aj tak je to super.

Slobodník Patrik Zubák

starší prieskumník, vodič:

Máme s manželkou dva a polročnú dcérku, za ňou mi býva smutno, ale po piatich rokoch v armáde sú to nové skúsenosti. Keďže slušné je aj odmeňovanie, som spokojný.

Čatár Miroslav Kvetko

mladší operátor tímu diaľkovej detekcie:

V medzinárodnom prostredí vnímam, že sa menej tlačí na pílu, velitelia majú profesionálno-ľudský prístup, a pritom to funguje. Keďže ma zaujíma aj to, ako fungujú ostatné armády a akú majú techniku, som tu na dobrom mieste.

Rotmajster Ladislav Kováč

pomocník operačného dôstojníka:

Je to moja tretia misia, som už 29 rokov vo vojsku, no tu sa zoznamujem s jednotlivými odbornosťami aj s výcvikom v trochu inom prostredí, ako tomu bolo doma alebo na Cypre. Teším sa na manželku s dcérou, ale keďže v Lotyšsku sme výborná partia som rád, že som tu.

Nadrotmajster Ján Kalmár

veliaci poddôstojník a veliteľ čaty RCHBO:

Stretávam ľudí, cestujem, učím sa, takže vojenská práca je pre mňa zaujímavá už 26 rokov – a to doma či na misiách. Navyše vojačka je aj manželka, a kto vie či nimi nebudú aj dvaja synovia. Vojaci, s ktorými slúžim v Lotyšsku, sú pracovití profesionáli, ktorí sa rozumejú svojej odbornosti, vedia si pomôcť a občas ma prekvapia svojou iniciatívou. Teším sa z toho.

1 284 Slovákov

Od začiatku leta 2018 do jesene 2026 slúžilo v Lotyšsku 1 284 vojakov OS SR, z ktorých bolo 63 žien. V rámci mnohonárodnej brigády pod velením Kanady tu spolupracujú aj s vojakmi Albánska, Česka, Dánska, Islandu, Talianska, Lotyšska, Čiernej Hory, Severného Macedónska, Poľska, Španielska Slovinska a Švédska.

Stopy ľudskosti

Okrem vojenského nasadenia zanechali Slováci v Lotyšsku výrazné stopy ľudskosti. Popri účasti na rôznych benefičných podujatiach 24. augusta 2024 desiatnici Jozef Bodnár a Lukáš Ivanecký z 20. práporu logistiky Prešov na vychádzke v rámci voľného času videli ako sa na brehu mora neďaleko základne Ādaži dve dievčatá a jeden chlapec, zabávajúci sa skákaním do vĺn, začali v rozbúrenom mori topiť. Vysilených topiacich dokázali vytiahnuť na breh. No nielen to. Keď sa už zberali na odchod, videli zúfalú ženu, ktorá im ukazovala na topiaceho sa manžela a dcéru. Slovenskí vojaci schmatli z brehu záchranné kolesá a totálne vyčerpanú dvojicu dotiahli z vody do bezpečia. V ankete Vojenský čin roka za rok 2024 sa stali laureátmi v kategórii Záchrana života.

2025: V ankete Vojenský čin roka za rok 2024 minister obrany Robert Kaliňák vyhlasuje desiatnikov Jozefa Bodnára a Lukáša Ivaneckého (druhý a štvrtý sprava) ako laureátov za záchranu života v Lotyšsku

Prvá nemecká F-35

V texaskom Forth Worth predstavila spoločnosť Lockheed Martin za účasti spolkového ministra obrany Borisa Pistoriusa prvé viacúčelové bojové lietadlo F-35 Lightning II, určené pre nemeckú Luftwaffe. Prvých osem nemeckých F-35 budú slúžiť na výcvik pilotov na základni Ebbing v Arkansase. V Nemecku by F-35 mali podľa plánov začať lietať už budúci rok. Krajina zakúpila 35 kusov verzie F-35A v roku 2022 ako náhradu za typy Tornado.

Jaroslav Cabuk • Foto: Excalibur Army, Hanwha Systems, Lockheed Martin, Saab, US Air Force

Patria na pásoch

Fínska a švédska armáda získa niekoľko kusov pásových vozidiel TRACKX od fínskej spoločnosti Patria. Vozidlo je konštrukčne riešené ako pásový obrnený transportér. Jeho primárnym pôsobiskom má byť terén pokrytý hlbokým snehom či močariská. Zatiaľ čo počet vozidiel objednaných Fínskom zatiaľ nie je známy, do švédskej armády poputuje päť kusov za účelom testovania. V prípade jeho úspechu môže v budúcnosti nahradiť staršie pásové transportéry – v prípade Fínska ešte MT-LB sovietskej výroby.

Ďalšie F-16 pre USAF?

Podľa zatiaľ neoficiálnych informácií plánuje americké letectvo objednať bojové lietadlá F-16 nových verzií. Aj keď Lockheed Martin pre zahraničných zákazníkov vrátane Slovenska v súčasnosti F-16 vyrába, americké letectvo získalo posledné nové F-16 už v roku 2005. Hlavným dôvodom možného návratu k F-16 má byť nutnosť rýchlejšej modernizácie amerického letectva vzhľadom na pomalé dodávky moderných F-35 a F-15EX. Podľa rôznych zdrojov plánuje Lockheed Martin modernizovať americké F-16C na novú verziu F-16G.

Chorvátsko získa Chunmoo

Chorvátsko sa pri modernizácii svojho raketového vojska obrátilo aj na Južnú Kóreu. Popri už objednaných ôsmich amerických systémoch M142 HIMARS sa Záhreb rozhodol obstarať aj 18 kusov systému K239 Chunmoo. Rozhodnutie pramení z rýchlej dodávky a zároveň aj možnosti obstarania rakiet CTM-290 s dostrelom takmer 300 kilometrov. Nové Chunmoo v chorvátskych ozbrojených silách nahradia staré juhoslovanské raketomety M-92 Vulkan a rumunské APR-40.

GlobalEye nielen pre NATO

Holandské letectvo sa rozhodlo obstarať lietadlo včasnej výstrahy a kontroly GlobalEye švédskeho výrobcu Saab. Typ, ktorý využíva platformu Bombardier Global 6000, sa tento rok rozhodlo obstarať aj NATO, ako náhradu za starnúcu flotilu amerických E-3A Sentry. Holandské letectvo, ktoré bude prevádzkovať jeden stroj, rozšíri túto spôsobilosť aj na domáce letectvo. V minulosti lietadlá včasnej výstrahy Amsterdam neprevádzkoval.

Morany namiesto Archerov

Lotyšská vláda sa rozhodla namiesto švédskych kolesových húfnic Archer obstarať systémy Morana českej spoločnosti Excalibur Army. Riga tak odstúpila od zámeru, podľa ktorého malo Švédsko dodať lotyšskej armáde staršie húfnice na výcvik pred dodaním nových delostreleckých systémov. Ministerstvo obrany Lotyšska informovalo, že rozhodnutie o obstaraní iných systémov prišlo po získaní lepšej cenovej ponuky od českej spoločnosti, s rýchlejším dodaním húfnic. Prvé Morany majú do Lotyšska doraziť už na budúci rok.

DRONY do každého útvaru

Aj keď bezpilotné letecké prostriedky používajú armády už desiatky rokov, až najnovšie ozbrojené konflikty ukázali ich nevyhnutnosť na modernom bojisku. Výcvik pilotov či operátorov prebieha aj v našich podmienkach.

Nové drony na maximálne dolety testuje 11.samostatný pluk

Zväčša prieskumné drony, resp. UAS (Unmanned Aerial Systems – bezpilotné letecké systémy) sú do výzbroje Ozbrojených síl SR zaradené už niekoľko rokov. Masové používanie dronov menších kategórii, predovšetkým vo vojne na Ukrajine, svedčí o tom, že zo zväčša komerčného produktu sa stal bojový prostriedok. Jeho používanie naprieč všetkými útvarmi ukazuje, že aj slovenské ozbrojené sily sa musia prispôsobiť najnovším poznatkom z bojísk. Výsledkom je tak potreba vycvičiť stovky dronových operátorov z rôznych útvarov OS SR.

Začína sa koncepciou

Vytvorenie nových jednotiek a rozšírenie súčasných jednotiek o dronovú výzbroj znamená nielen nákup samotných dronov, ale predovšetkým prijatie nových koncepcií spôsobov vedenia boja. Tieto koncepcie sú v súčasnosti rozpracované a budú základom rozvo-

Jeden z bezpilotných systémov Simulačného centra Akadémie ozbrojených síl

ja nových spôsobilostí Ozbrojených síl SR v najbližších rokoch. 11. samostatný pluk ako experimentálna jednotka OS SR vznikol aj ako reakcia na vojnu na Ukrajine, ktorá priniesla pre ozbrojené sily množstvo nových poznatkov v oblasti nových technológií či taktických postupov vedenia boja," ozrejmil veliteľ experimentálneho oddielu 11. samostatného pluku podplukovník Ľubomír Pavúk. Pluk má za úlohu podporovať rozvoj a modernizáciu ozbrojených síl pri zavádzaní nových technológií.

Ozbrojené sily SR sa budú musieť zamerať na používanie viacerých typov dronov. Už niekoľko rokov disponujú prieskumnými dronmi, no ako ukázali skúsenosti aj z bojísk na Ukrajine, najmasovejšie sa využívajú drony typu FPV (first person view – pohľad z prvej osoby). FPV pohľad poskytuje lepšiu ovládateľnosť a presnosť pre operátora. Na modernom bojisku sa dá očakávať, že budú slúžiť ako spotrebný materiál vo veľkom množstve. FPV dron je väčšinou malých rozmerov. Vzhľadom na jeho veľkosť môže byť vypustený z ľubovoľného miesta. Vyzbrojený aj malou náložou tak dokáže spôsobovať protivníkovi nečakané údery.

Pplk. Ľubomír Pavúk opísal aj testovanie modularity dronového parku s cieľom väčšej efektivity. V ideálnej situácii by ozbrojené sily disponovali modulárnym typom dronu, ktorý by bol postavený na jednotnom technologickom základe. „Vďaka modularite by sa zo základnej konštrukcie dronu stal prieskumný, úderný či logistický typ." Oveľa ťažšia úloha čaká Ozbrojené sily SR v prípade zaraďovania do výzbroje dronov vyšších kategórií, ktoré vyžadujú vzletovú a pristávaciu dráhu ako štandardné lietadlá s pevným krídlom, čo znamená vybudovanie novej infraštruktúry. Ich ovládanie taktiež vyžaduje vyšší stupeň pilotáže.

Výcvik operátorov

K vycvičeniu nových operátorov dronov majú napomôcť dve kľúčové inštitúcie – Dronová akadémia a Akadémia ozbrojených síl. Dronová akadémia vznikla 1. augusta 2026 ako reakcia na súčasné ozbrojené konflikty a s tým súvisiaci rastúci význam bezpilotných leteckých systémov (UAS) ako aj bezposádkových pozemných systémov (UGS). „Jej zriadením vytvorili OS SR podmienky na systematickú prípravu kvalifikovaného personálu schopného obsluhovať tieto systémy. Dronová akadémia sa buduje ako výcviková organizácia, ktorej činnosť bude v súlade s príslušnými štandardmi NATO a požiadavkami Úradu vojenského letectva," ozrejmil kapitán Juraj Šoóš, veliteľ Dronovej akadémie. Dronová akadémia patrí pod Sily spoločnej podpory OS SR. V súčasnosti je organizačnou štruktúrou 7. výcvikového pluku Martin.

Stav: Nultý kurz

Výučba v Dronovej akadémii tento rok pokročila zatiaľ do stavu Nultého kurzu. „Zámerom bolo vykonať kurz operátorov bezpilotných leteckých systémov základnej kvalifikácie BUQ (Basic UAS Qualifi cation) OPEN ako overovací výcvik, ktorým sa preverí pripravenosť Dronovej akadémie," vysvetlil kpt. Šoóš. Ako ďalej uviedol, výcvik musí prebiehať podľa Príručky výcvikovej organizácie spracovanej v súlade s Pokynom Úradu vojenského letectva Ministerstva obrany Slovenskej republiky. Ten stanovuje postup pri licencovaní a udržiavaní preukazov spôsobilostí operátorov dronov a aj postup ich samotného získania. Zároveň nultý kurz slúžil aj na overenie pripravenosti Dronovej akadémie – učebných osnov, časových dotácií na jednotlivé odborné predmety, priestorov či materiálno-technického zabezpečenia.

Na nultom kurze sa zúčastnilo celkovo 12 profesionálnych vojakov zo Síl spoločnej podpory. Kurz sa zatiaľ zameral na teoretickú prípravu operátorov. Budúci operátori na záver kurzu prešli anonymným overovaním vedomostí. „Dosiahnuté výsledky možno hodnotiť veľmi pozitívne, keďže každý účastník dosiahol úspešnosť minimálne 70%," vyzdvihol úspech frekventantov kurzu kpt. Šoóš. Kurz zároveň preveril pripravenosť aj inštruktážneho zboru. V súčasnosti má Dronová akadémia päť inštruktorov. Každý inštruktor musel spĺňať odborné kritéria. Tie zahrňujú skúsenosti s letectvom či bezpilotnými systémami. Medzi inštruktormi tak figurujú aj piloti s licenciou dopravného pilota ATPL (Airline Transport Pilot Licence). „Dôraz sa kládol nielen na teoretické znalosti, ale predovšetkým na schopnosť preniesť získané skúsenosti do výcvikového procesu," doplnil kpt. Šoóš.

V júli realizovala Akadémia ozbrojených síl špecializovaný kurz pre budúcich inštruktorov a hodnotiteľov operátorov aj dronov kategórie FPV

Dronovú akadémiu navštívili hlavní práporčíci NATO

Dronová akadémia disponuje v učebných priestoroch aj simulátormi

Výcvik na simulátoroch v AOS

V tejto oblasti je plánom zamerať sa predovšetkým aj na novú generáciu mladých vojakov. V minulosti bolo pravidlom, aby vojak disponoval predovšetkým aj fyzickou silou. Pri operátoroch dronov to však neplatí úplne – prioritou sú reflexy a prepojenie hlavy a rúk. To môže byť lákadlom pre hráčov počítačových či konzolových hier, ktorí si hraním (niekedy práve vojenských hier) vybudovali potrebné reflexy. Pilotovať dron sa tak môže pre nich ponášať ako pilotovanie lietadla vo virtuálnej hre.

Pokročilé špecializácie

Pre kvalitný výcvik sú potrebné aj kvalitné priestory a ich vybavenie. Učebňa s kapacitou až 24 miest patrí medzi jednu z najnovších a najmodernejších učební, ktorými ozbrojené sily disponujú práve v Dronovej akadémii v Martine.

Samotná Dronová akadémia zatiaľ slúži na základný výcvik operátorov, ktorý ostáva základným pilierom akadémie. Následne môžu byť operátori špecializovaní na užšiu kategóriu dronov. Operátor sa tak môže stať špecialistom v pilotovaní FPV dronov, transportných dronov či prieskumných dronov. Vyšší špecializovaný výcvik operátorov tak dokáže prebiehať aj v spolupráci s Akadémiou ozbrojených síl. Kpt. Šoóš uvádza, že v ideálnych podmienkach bude tak vytvorený jednotný systém budovania dronových spôsobilostí naprieč celými ozbrojenými silami. „Cieľom je, aby absolventi kurzov dokázali získané vedomosti a zručnosti efektívne uplatniť

V priestoroch Centra výcviku Lešť prebehlo testovanie dronov aj spôsobom automisie. V nej letí dron samostatne (bez operátora) po vopred naplánovanej trase.

v reálnych podmienkach vojenských operácií a prispievali k rozvoju operačných spôsobilostí jednotiek OS SR." Dodáva však, že cieľom bude aj vycvičiť operátorov pozemných bezposádkových systémov (UGV – bezposádkové pozemné vozidlo). „Medzi hlavné priority bude patriť výcvik operátorov FPV dronov, využívanie bezpilotných leteckých systémov na zásobovanie jednotiek v bojových podmienkach, ale aj zabezpečovanie logistickej podpory prostredníctvom bezposádkových pozemných systémov."

Druhou inštitúciou, ktorá už niekoľko rokov plní funkciu pokročilého výcviku operátorov dronov, je Akadémia ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši. Simulačné centrum, ktoré výcvik zabezpečuje, je v súčasnosti vedené podplukovníkom Matúšom Gregom. V oblasti bezpilotných leteckých systémov je AOS aktívna už od roku 2018, pričom prvý úspešný pilotný kurz realizovala nasledujúci rok. Simulačné centrum bolo certifikované ako výcviková organizácia v roku 2022 a v tom istom roku aj realizovalo prvý certifikovaný kurz v základnej kategórii BUQ. „Celkovo výcviková organizácia vyškolila v jednotlivých kvalifikáciách viac ako 400 operátorov bezpilotných leteckých systémov, ktorí sú licencovaní Úradom vojenského letectva," informoval o úspechoch AOS pplk. M. Grega. „Poskytujeme aj výcvik v kategórii Certified. Ten sa týka dronov veľkých rozmerov, nie len menších v kategórii FPV," vysvetľuje. Simulačné centrum navyše disponuje až takmer stovkou UAV rôznych veľkostí – od tých najmenších kategórie FPV po drony s pevným krídlom. Tie najväčšie s pevným krídlom disponujú doletom až 200 kilometrov.

Drony proti dronom

Nárast dronov na bojisku neznamená len potrebu cvičenia ich operátorov a pilotov, ale predovšetkým nutnosti vybudovania obrany proti nim. Protidroniví operátori sa budú cvičiť v rôznych oblastiach. Jedným z protidronových opatrení je použitie elektronických protidronových systémov, ale existuje aj možnosť streľby z ručných alebo lafetovaných zbraní. Moderným trendom sa stáva použitie stíhacích dronov, tzv. „interceptorov", ktoré sú navádzané na vzdušný cieľ buď pozemným operátorom, alebo automaticky s využitím umelej inteligencie.

Otázka protidronovej ochrany sa netýka len pôsobenia ozbrojených síl SR ale aj kritickej infraštruktúry a iných dôležitých objektov na území Slovenska. Drony a protidronové spôsobilosti sa v budúcnosti stanú aj súčasťou pôsobenia príslušníkov OS SR v zahraničných operáciách. Úspechy na poli výcviku operátorov dronov tak ukazujú, že ozbrojené sily držia krok s najnovšími technológiami na bojisku. Tie reflektujú, že drony sa stávajú jedným z hlavných pilierov moderného bojiska.

Jaroslav Cabuk
Foto: OS SR, AOS

Z pohľadu FPV dronu

150-ročnú históriu veteránskeho spolku predstavil tajomník Herman Krampl

150-ročný vojenský spolok

Korene najdlhšie kontinuálne pôsobiaceho združenia vojenských veteránov na území Slovenska siahajú k 1. bratislavskému spolku vojenských vyslúžilcov, ktorý vznikol pred 150 rokmi.

Premiéra obnovenej pôvodnej zástavy a predseda Ľubomír Krampl

Jeho prvú historickú zástavu sa podarilo obnoviť aj vďaka dotačnému systému rezortu obrany. Zástavu dnešný Zväz vyslúžilých vojakov generála Milana Rastislava Štefánika SR, ako nástupca spolku, predstavil 10. októbra na slávnosti k svojmu 150. výročiu v Nemeckom kultúrnom dome v Bratislave – Rači.

Symbol statočnosti

Históriu spolkov vojenských vyslúžilcov, z ktorých bol ten bratislavský druhý najstarší na území celého Uhorska, priblížil zväzový tajomník npor. v zál. Herman Krampl. Opísal aj procesy nadobudnutia a zreštaurovania vzácnej historickej zástavy. „Jej pôvodné vyhotovenie vôbec nebola lacná záležitosť. Vojenskí vyslúžilci na svoju zástavu museli pred 150 rokmi získať 598 zlatých, pričom stredný ročný plat úradníka bol vtedy 140 zlatých. Po takom dlhom čase už bola značne poškodená, takže jej obnova stála približne sedemtisíc eur. Polovicu sme získali z dotačného systému rezortu obrany, za čo ďakujeme.

Pred slávnostné zhromaždenie priniesli zreštaurovanú historickú zástavu 1. bratislavského spolku, symbol statočnosti a spolupatričnosti, príslušníci Čestnej stráže Ozbrojených síl SR v prítomnosti zástupcu veliteľa Veliteľstva posádky Bratislava podplukovníka Martina Hašáka. Znovu ju požehnal or-

Prihovorili sa aj vojenskí duchovní pplk. Pavol Šajgalík (uprostred) a por. Peter Klein (vľavo)

Logo reprezentuje historicky tri generácie vyslúžilcov na Slovensku. Prvý je vojak rakúsko-uhorskej armády do roku 1918. Druhý predstavuje slovenského vojaka v období prvej Československej republiky a potom Slovenskej armády, ktorá bojovala v Slovenskom národnom povstaní, teda obdobie do roku 1945. Tretí akoby bol kontinuálne vojakom Československej ľudovej armády, Československej armády od roku 1990, Armády Slovenskej republiky od roku 1993 a napokon od roku 2002 Ozbrojených síl Slovenskej republiky.

dinár Ozbrojených síl a ozbrojených zborov SR podplukovník Pavol Šajgalík a slávnostný duchovný príhovor za Ústredie ekumenickej pastoračnej služby v OS SR a OZ SR predniesol poručík diakon Peter Klein. Prihovorili sa aj zástupcovia partnerského Klubu vojenských výsadkárov SR, Únie vojnových veteránov SR, Vojenskej podpornej nadácie, Mestskej časti Bratislava – Rača a ďalší hostia.

Pamätná medaila k 150. výročiu založenia 1. bratislavského spolku vojenských vyslúžilcov

Kontinuitu udržali

Tradíciu spolkov vojenských vyslúžilcov v Rakúsko-Uhorsku založil v 19. storočí súkennícky majster a súčasne vyslúžilý vojak protinapoleonských vojen Josef Müller. Bolo to vtedy, keď videl ako v Liberci na biednej káre ťahajú mŕtveho chudobného človeka, cez ktorého bola prehodená len deravá deka. „On v ňom však spoznal Josefa Keila, svojho statočného spolubojovníka z protinapoleonovských ťažení. To ho podnietilo k činu, lebo každý vojenský vyslúžilec si zaslúži úctu," uviedol Herman Krampl. Dodal, že v roku 1949 bol v uvedených spolkoch v rámci bývalej čs. republiky mimoriadne vysoký počet členov. „Najmä za prvej republiky bola takmer hanba, ak bol človek na vojne či vojenčine a nevstúpil potom do vyslúžileckého spolku. Len v Rači sme mali v spolku azda tisícku mužov."

Z členského tieto spolky zaplatili pre chudobnejších pohreb, pomáhali vojenským sirotám a vdovám, organizovali rôzne podporné a spoločenské akcie. No po nástupe totality v podstate všetky dovtedajšie vojenské spolky skončili. „Nariadenie o rozpustení prišlo 26. októbra 1949. Naši predchodcovia sa však nepoddali. Voči uvedenému nariadeniu vzniesli toľko protestov, až muselo byť rozhodnutím vtedajšieho Povereníctva vnútra vo februári 1950 zrušené, čím naši predchodcovia pokračovali v činnosti a my v nej pokračujeme dodnes."

Dôvera, pomoc, úcta

„V našom račianskom Zväze vyslúžilých vojakov generála Milana Rastislava Štefánika SR, pôsobí približne 80 členov, medzi ktorých patria niekdajší profesionálni vojaci či vojaci základnej služby, účastníci operácií medzinárodného krízového manažmentu, ako aj mládež so záujmom o obranu," povedal Ľubomír Krampl, predseda Zväzu vyslúžilých vojakov generála Milana Rastislava Štefánika SR.

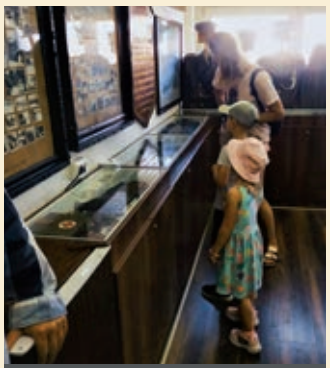
> „Národ, ktorý si neváži históriu – a vojenskú históriu ako jej ťažiskovú súčasť, ten nemá vo svete miesto a zanikne."
>
> **kpt. v. v. prof. Jaroslav Straka**

Bratislavská mestská transportná zdravotná služba aj s pomocou vyslúžilcov

„Mám tu na slávnosti k nášmu 150. výročiu aj vnukov, nech vidia, ako si vážime a zachovávame históriu," povedal vojak v. v. Peter Alexander, niekdajší absolvent dvojročnej základnej vojenskej služby vo výsadkovom pluku Prostějov. Vyslúžilec a vysokoškolský profesor práva kpt. v. v. Jaroslav Straka, ktorý bol tiež „len" na základnej vojenskej službe, no prednášal azda v pol stovke krajín, vie veľmi dobre porovnať: „Národ, ktorý si neváži históriu – a vojenskú históriu ako jej ťažiskovú súčasť vrátane, ten nemá vo svete miesto a zanikne."

Rotný v. v. Ján Mackovčin, účastník mierových misií na Balkáne, mieni: „Je veľmi obohacujúce stretávať sa v našom Zväze s ľuďmi, v ktorých je rovnaká podstata – rešpekt k vojenskej službe, vzájomné porozumenie a služba svojej mestskej štvrti, a teda aj svojmu štátu."

„Na aktivity račianskych veteránov chodievam skutočne s radosťou, pretože charakteristika tohto Zväzu a jeho členov spočíva v kamarátstve, dôvere, vzájomnej pomoci a úcte k vlasti," dodal generálporučík v. v. Peter Gajdoš, niekdajší zástupca náčelníka Generálneho štábu OS SR a bývalý minister obrany, ktorý spoločne s čatárom v. v. Ľubomírom Kramplom odovzdal vybraným členom a hosťom Pamätné medaily k 150. výročiu.

V múzeu račianskeho Zväzu vyslúžilých vojakov

Získať mladých

„Pripomíname si historické udalosti, vytvorili sme databázu Račanov, ktorí padli vo vojenskej uniforme, organizujeme strelecké súťaže, turistické podujatia či darcovstvo krvi," vyratúva predseda Ľubomír Krampl. Majú aj svoje vojensko-historické múzeum, na modernizáciu ktorého pred niekoľkými rokmi tiež získali grant z dotačného systému rezortu obrany. „No hlavne je našim cieľom k aktuálnym 80 členom získať najmä mladých," avizuje Ľubomír Krampl.

Pavol Vitko

Foto: autor, Zväz vyslúžilých vojakov a archív Júliusa Malárika

Ako vojenčili slovenskí dobrovoľníci počas druhej výpravy za revolúcie v meruôsmych rokoch

Druhá výprava slovenských dobrovoľníkov za revolúcie v meruôsmych rokoch sa uskutočnila od 26. novembra 1848 do 30. apríla 1849. Vzhľadom na ročné obdobie dostala pomenovanie zimná výprava.

Súdobé knižné znázornenie bitky pri Budatíne 11. decembra 1848

Zimná výprava slovenských dobrovoľníkov sa členila na dva prúdy. Prvý prúd pod vojenským velením Bedřicha Bloudka, za účasti Ľudovíta Štúra a Jozefa Hurbana, podliehal veleniu cisárskeho podplukovníka Karla Frischeisena, neskôr generálmajora Christiana von Götz, a pôsobil najmä na území severných častí stredného a východného Slovenska. Na slovenské územie vstúpil cez Jablunkovský priesmyk a odtiaľ spolu s cisárskymi stotinami postupoval na Čadcu a Žilinu.

Generálmajor Christian Götz

Napriek úspechu ústup

Prvá bojová zrážka s uhorskými vlastibraneckými (honvédskymi) silami sa odohrala 11. decembra 1848 pri Budatíne. Tam útočiace cisárske a slovenské oddiely narazili na paľbu diel a vcelku húževnatú obranu uhorského vojska. Tri stotiny slovenských dobrovoľníkov pod Bloudkovým velením obišli pravé krídlo protivníka, a podporované stotinou riadneho vojska, ohrozili jeho pozície streľbou z tyla. Ustupujúci honvédi a uhorskí gardisti sa načas uchytili v Budatíne, ale sústavným ostreľovaním a frontálnym útokom zo strany dobrovoľníkov boli z obce vytlačení a ustúpili za Váh.

Frischeisen, ktorý ocenil odvahu a úspech slovenských dobrovoľníkov, však napriek protestom slovenských vodcov nariadil ústup až za moravské hranice. Zdôvodňoval to vyčerpaním svojich oddielov, zlým zásobovaním, nedostatkom diel a nebezpečenstvom možného odrezania od zázemia.

Väčšie úspechy dosiahla výprava po opätovnom nástupe začiatkom roka 1849 už pod velením generála Götza, posilnená nielen delostrelectvom, ale aj dvoma prápormi pravidelného vojska. Bitka sa odohrala 2. januára 1849 opäť pri Budatíne. Jadro zboru začalo boj proti honvédom a gardistom pri Brodnianskom priesmyku. Medzitým Bloudek, podľa vopred vypracovaného plánu, ktorý však musel počas bitky prispôsobovať vývoju situácie, uskutočnil so svojimi slovenskými oddielmi obchvat a z kopca nad Budatínom zaútočil na honvédov ustupujúcich do Žiliny. Dobrovoľníkom sa podarilo zaistiť most a prechod dvoch stotín pravidelného vojska na druhý breh Váhu. Generál Götz obsadil Žilinu, a hoci mal z vojenského hľadiska isté výhrady proti spôsobu boja slovenských dobrovoľníkov, ocenil ich výkon.

Nárast dobrovoľníkov

Potom Götz s vojskom postupoval cez Prievidzu do Turca. V Mošovciach a okolitých dedinách sa dobrovoľníkom dostalo nadšeného privítania. V Martine sa konalo ľudové zhromaždenie za účasti Hurbana, Štúra, Bloudka a Jaroslava Bórika, na ktorom vymenovali nových členov stoličného úradu a dočasnej správnej rady a za úradnú reč vyhlásili slovenčinu. Slovenský zbor sa v Turci rozrástol na 800 mužov. Neskôr obavy z vpádu honvédskeho generála Artúra Görgeya do Turca viedli k posilneniu slo-

Podmaršal Baltazár Šimunič

venského dobrovoľníckeho zboru o 1 000 mužov a k vyhláseniu domobrany, ktorá postavila do zbrane asi 4 000 Slovákov.

Národná agitácia prebiehala aj na Orave, Liptove a v Turci, odkiaľ severná časť slovenskej výpravy pokračovala na Spiš, kde mala zaistiť zásobovanie Götzovej brigády pri jej postupe na Košice. Veliteľ dobrovoľníkov Bloudek, ktorého sily sa rozrástli na 19 stotín, obsadil Levoču, Prešov a vystriedal cisárske vojská v Košiciach.

Zatiaľ iná časť severného prúdu slovenských dobrovoľníkov pod vedením Hurbana a Bórika, s oveľa menším úspechom pri nábore dobrovoľníkov, postupovala cez Brezno a Tisovec. Pri Muráni sa nečakane zrazila s nepriateľom, pričom sa maďarské oddiely dostali do tyla dobrovoľníkov a prinútili ich na chaotický ústup. Po čase však Bórik zjednotil roztratené sily a spojil sa s Bloudkovými stotinami na východnom Slovensku. V tejto oblasti vykonávali strážnu službu a národnú agitáciu.

V záverečnej fáze zimného ťaženia boli už jednotky severného dobrovoľníckeho zboru, ktorých jadro sa zo strategických dôvodov presunulo do Prešova, formálne postavené na úroveň riadneho vojska. Za vnútorne nepriaznivej situácie, keď sa v zbore začala rozmáhať nespokojnosť, zbor úspešne čelil náporu honvédskeho plukovníka Ľudovíta Benického, ale nakoniec bol nútený ustúpiť na západ. Rozklad v zbore vrcholil a medzi Bloudkom a slovenskými dôstojníkmi nastala roztržka. Bloudek časť dobrovoľníkov prepustil a s ďalšou časťou ustúpil do Sliezska, kde boli zvyšky severného prúdu zboru rozpustené.

Druhý prúd

Druhý prúd slovenských dobrovoľníkov pod vojenským velením Bernarda Janečka a politickým vedením Michala M. Hodžu vyšiel z myjavského kraja a pôsobil najmä na juhozápadnom a južnom Slovensku. Bol podriadený cisárskemu podmaršalovi Baltazarovi Šimuničovi, ktorý mal k slovenským dobrovoľníkom nedôverčivý postoj. Zbor mal preto sťažené podmienky na samostatné účinkovanie a vykonávanie národnej a politickej agitácie.

Veliteľ južného prúdu dobrovoľníkov Janeček pôvodne plánoval uskutočniť odvody a vybudovať desaťtisícový slovenský zbor. Šimunič mu to však zakázal, lebo sa obával nevôle, ktorá by takáto akcia vyvolala. Veľký podiel na tomto rozhodnutí zohrala aj podmaršalova predpojatosť voči neprofesionálnym ozbrojeným zložkám a obava z veľkej masy ozbrojených roľníkov.

Dobrovoľnícky kapitán Ján Francisci na olejomaľbe Petra M. Bohúňa

Slovenský zbor na prelome rokov 1848 a 1849 spočiatku hliadkoval na ľavom brehu Váhu, potom na oboch jeho brehoch vykonával strážnu službu, získaval správy o pohyboch nepriateľa. Časť dobrovoľníkov sa v polovici januára 1849 zúčastnila krátkej výpravy k Prievidzi a Nemeckému (dnes Nitrianskemu) Rudnu a mnohí príslušníci slovenského zboru sa zúčastnili aj na obliehaní Leopoldova.

Významnú posilu pre zbor slovenských dobrovoľníkov predstavoval príchod slovenských národovcov Jána Francisciho, Štefana Marka Daxnera a Michala Bakulínyho, Ešte za povstania v jeseni 1848 ich ako organizátorov slovenského hnutia v Gemeri a Malohonte uhorské orgány uväznili. Zo žalára sa dostali v januári 1849, keď cisárske vojská obsadili Pešť.

Koncom januára 1849 sa Francisci ako kapitán stal Janečkovým zástupcom; vtedy sa k slovenským dobrovoľníkom pridala aj stotina Leopolda Branislava Abaffyho, ktorá sa dovtedy zdržiavala na Myjave. Napriek výslovnej žiadosti slovenských predstaviteľov poslať zbor na stredné Slovensko do slovenských oblastí, jadro výpravy odvelili ku Komárnu.

Činorodý kapitán Francisci

Janeček, ktorý mal permanentné spory so Šimuničom, sa 24. februára 1849 vzdal velenia a výpravu opustil. Veliteľom slovenských dobrovoľníkov sa stal kapitán Francisci. Zbor bol zreorganizovaný, znížil sa počet jeho členov, čo však v konečnom dôsledku viedlo k jeho kvalitnejšiemu vyzbrojeniu i vystrojeniu. Po presune jadra zboru ku Komárnu istá časť dobrovoľníkov krátky čas pôsobila v Martovciach, kde patrolovala pozdĺž rieky Nitry, ďalšia menšia časť bola dislokovaná aj v okolí Trnavy.

Po čase bol Francisci so štyrmi stotinami pridelený k hlavnému stanu Šimuničovho armádneho zboru v Ácsi na pravom brehu Dunaja. Tu vypracoval návrh cvičebného poľného poriadku v slovenskom jazyku vrátane povelov, ktorý spolu s návrhom na reorganizáciu dobrovoľníckeho vojska v polovici apríla 1849 predostrel podmaršalovi Šimuničovi.

Návrh obsahoval vysvetlenie a popis najdôležitejších povelov, hodností, vojenských termínov, pohybu a rozdelenia vojenských telies či práv a povinností vojakov. Išlo o prvý ucelený pokus obsahujúci organizačné princípy a návrh základnej vojenskej terminológie v slovenskom jazyku. Francisci čerpal nielen z cisárskych vojenských predpisov, ale aj zo svojich skúseností veliteľa gardy v Hnúšti.

Dobrovoľníci sa naďalej zúčastňovali strážnej služby a boli prideľovaní k delostreleckým batériám, ktoré ostreľovali komárňanskú pevnosť. V dôsledku maďarskej ofenzívy koncom marca a v apríli 1849 a ústupu cisárskych vojsk od Komárna sa musel stiahnuť aj slovenský dobrovoľnícky zbor. Najprv ustúpil do Bratislavy a odtiaľ do Skalice, ktorá sa potom stala nástupnou fázou poslednej, tretej, tzv. letnej výpravy slovenských dobrovoľníkov.

Doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.

Slovenská poštová známka vydaná roku 1998 pri príležitosti 150. výročia povstania v meruôsmych rokoch

Rytieri nebies

Súkromných či štátnych múzeí, ktoré sa venujú našim letcom v britskom Royal Air Force počas druhej svetovej vojny, je viacero. Ale len jedno, vydalo o tejto etape českých a slovenských vojenských dejín 16 rozsiahlych encyklopedických kníh a vlastní tisícky autentických exponátov z pozostalosti 94 konkrétnych čs. letcov RAF.

Múzeu RAF Brno udelil podpredseda vlády a minister obrany SR Robert Kaliňák Pamätnú medailu ministra obrany SR III. stupňa (bronzovú). V nedeľu 4. októbra ju na podujatí Rytieri nebies odovzdal riaditeľ Vojenského archívu – Centrálnej registratúry Trnava Jozef Petráš zakladateľom múzea Janovi a Sabine Kratochvílovcom.

Poďakovanie aj trnavskému archívu

„Veľmi pekne ďakujeme, ocenenie priložíme hneď k ďakovným listom od kráľovnej Alžbety II. či korunného princa Viliama," so zadosťučinením sa usmial Jan Kratochvíl. Zároveň sa verejne poďakoval za dlhoročnú výnimočnú spoluprácu s Vojenským archívom Trnava, pričom túto spolupráci vyzdvihol aj nad podobné inštitúcie u našich susedov. „Bez nej by naše knihy mohli vychádzať len ťažko. No hlavne si vážim vašu pohotovosť, profesionalitu a nasadenie pre dobrú vec," zdôraznil riaditeľ Múzea RAF, ktorého celý názov je Múzeum RAF a múzeum českého, slovenského a rusínskeho exilu 20. storočia.. Práve v Trnave sú totiž uložené osobné spisy aj čs. letcov bojujúcich v Británii. Trnavskému archívu zatlieskalo v rámci troch stoviek hostí aj 170 priamych potomkov a príbuzných čs. letcov RAF, ktorí sa tu schádzajú každoročne už dve desaťročia.

„Nemali by sme nikdy zabudnúť, aké cesty viedli naše národy k získaniu slobody a nezávislosti. Preto o to viac obdivujem súkromnú iniciatívu manželského páru Kratochvílovcov, ktorá viedla k zhromaždeniu takého veľkého historického bohatstva zachytávajúceho významnú súčasť tradícií československého, českého aj slovenského letectva," povedal na podujatí pre Obranu podpredseda českej vlády a minister obrany Jaromír Zůna.

Letecký mechanik mjr. Jozef Ivančík z Voderád (1898 - 1942), čs. výcviková a náhradná jednotka letectva (depot)

Z Trebišova, Hanušoviec aj Zákopčia

Predstavená najnovšia kniha Múzea RAF má názov Rytieri nebies – českoslovenští letci v perutiach RAF. Mapuje našich letcov, ktorí neslúžili v troch ťažiskových čs. perutiach RAF teda v 310., 311. a 312., ale boli roztrúsení v minimálne ďalších dvanástich britských alebo poľských perutiach. Od tej s poradovým číslom 1,. kde ich lietalo asi 30, až po 601. peruť, kde slúžil tucet našich.. Spolu ich bolo okolo 670, z ktorých sa približne 70 narodilo na Slovensku. „Čísla však nie sú a ani nemôžu byť presné. Viacerí letci totiž slúžili postupne v rôznych perutiach, takže to nie je vždy jednoznačné," vysvetlil Jan Kratochvíl. Pravdaže, patril k nim aj legendárny pilot Oto Smik, ktorý sa narodil v slovensko-ruskej rodine v Gruzínsku. Boli to však aj piloti Bohumil Horák z Komárna či Jozef Hrala z Bánova, vojenský lekár Arnošt Hirnstein z Trebišova, letecký mechanik Jozef Ivančík z Voderád, palubný strelec Ján Kmec z Hanušoviec nad Topľou či príslušníci pozemného personálu Ján Jaško zo Zákopčia alebo Ludvik Kalický z Lovče.

„Ak hovoríme o počte Čechov a Slovákov, ktorí prešli leteckým výcvikom alebo sa zúčastnili ako letci či príslušníci leteckého pozemného personálu bojov o Britániu v druhej svetovej vojne, bolo ich 2 512. Z nich okolo 250 pochádzalo zo Slovenska, pričom dovedna ich padlo päťsto.“

plk. Miloslav Čaplovič
riaditeľ Vojenského historického ústavu

Popri fotografiách múzeum vystavuje predmety z 94 pozostalostí čs. letcov RAF

Posolstvá prezidentov

Za prezidentov oboch krajín sa prihovorili náčelníci ich vojenských kancelárií generálmajor Ladislav Dovhun a generálporučík Radek Hasala. Prezidenti Peter Pellegrini a Petr Pavel aj z pozícií hlavných veliteľov ozbrojených síl svojich krajín napísali do knihy predslov. Slovenský prezident v ňom okrem iného uviedol: „Túžba bojovať proti nacistom našich mladých mužov napokon priviedla v pravý čas na pravé miesto. Môžeme byť hrdí na ich chrabrosť a nezlomnosť. Tých, ktorí prežili, čakalo prekvapenie, aké sa im neprisnilo ani v tých najhorších snoch. Po skončení vojny ich doma vítali nadšené davy, no už čoskoro ich nová rodiaca sa diktatúra postavila do pozície nepriateľov.“

Tu môžeme porovnať, že ak v roku 1945 v armáde spoločného čs. štátu slúžilo 1 310 dôstojníkov a rotmajstrov, ktorí bojovali na Západe (nielen letcov, ale všetkých), pričom dôstojníci „západniari“ tvorili približne desatinu dôstojníckeho zboru, v roku 1952 z nich boli v uniforme už iba pätnásti. Tí, ktorí nestihli odísť späť na Západ, skončili vo väzení alebo po označení za „štátne nespoľahlivých“ boli po prepustení z armády a rôznom šikanovaní aj s rodinami občanmi druhej kategórie.

Motivácia udržať posolstvo

„Brat môjho otecka Václav Haňka zo Sokolníc zahynul 18.októbra 1942 neďaleko letiska Northolt, ale až do roku 1989 sa o ňom u nás v rodisku hovoriť nesmelo. Len na cintoríne mal malú cedúľku, ktorú viackrát prikázali kamenárovi a hrobárovi odstrániť. On vždy povedal, že ju zničí, ale keďže v podstate nemal veľmi čo stratiť, nikdy tak neurobil,“ spomenula si na pamiatku svojho strýka pani Ludmila Dudáková.

„Je mi ľúto, že sa takýchto milých podujatí nedožil môj otec. Odišiel bojovať proti Nemcom hneď na začiatku vojny. Najskôr bol príslušníkom 311. čs. bombardovacej perute RAF, od roku 1943 sa stal dokonca členom československej exilovej vlády v Londýne – a po roku 1948 sa po prepustení z armády živil ako dláždič a asfaltér,“ zdôverila pre Obranu jeho dcéra Jana Zachová.

A od generála Františka Fajtla, ktorý sa po presune z Británie do Sovietskeho zväzu stal veliteľom 1. československého stíhacieho pluku a bojoval aj v Slovenskom národnom povstaní, prišli do Brna na stretnutie dve dcéry, vnučka aj pravnuk.

„Po februári 1948 bol degradovaný na vojaka, 17 mesiacov strávil vo väzení na Mírove – pritom to bol ten najlepší dedko, akého som si mohla želať,“ povedala vnučka Hana Janečková o letcovi, ktorý bol po rehabilitácii v roku 1990 povýšený do hodnosti generálmajora.

A aké je v tomto smere rodinné pozadie samotného riaditeľa a zakladateľa múzea Jana Kratochvíla? „Môj otec Josef slúžil cez vojnu v Británii u generála Moravca ako spravodajský dôstojník. Keď sa mu po nástupe totality na poslednú chvíľu podarilo ujsť z vlasti na Západ, matku zatkli. Dostala 14 rokov za vlastizradu. Ja som sa jej narodil vo väznici v Pardubiciach a do svojich 14 rokov som žil v detských domovoch,“ spomenul. Jeho strýko Jan M. Kratochvíl cez prvú svetovú vojnu bojoval v čs. légiách v Rusku a v tej druhej bol prevelený z Británie do Sovietskeho zväzu. Od 18. mája do 10. septembra 1944 velil 1. čs. armádnemu zboru, pričom v roku 1948 musel odísť z armády aj do zabudnutia.

„Aj z toho všetkého pramení moja motivácia venovať podstatnú časť energie do posolstva tohto múzea,“ povedal Jan Kratochvíl.

Potlesk postojačky

„Je dobre, že sa o týchto veciach hovorí aspoň teraz, a som hrdý na to, že dve letecké základne slovenských vzdušných síl sú pomenované po našich letcoch, ktorí bojovali v RAF – na Sliači po generálovi Otovi Smikovi a v Prešove po generálovi Jánovi Ambrušovi,“ povedal v Brne zástupca veliteľa Vzdušných síl OS SR brigádny generál Peter Výrostek.

Jozef Petráš a manželia Kratochvílovci

Dodajme, že riaditeľ Vojenského archívu Trnava Jozef Petráš odovzdal Janovi aj Sabine Kratochvílovcom aj personalizované Pamätné medaily k 80. výročiu SNP a konca druhej svetovej vojny. Tie sa udeľujú aj osobnostiam, ktoré sa výrazným spôsobom zaslúžili o posilnenie pamiatky protifašistického odboja, pričom dekréty k nim podpísal štátny tajomník Ministerstva obrany SR Martin Vojtašovič. Reakciou na ne, ako aj na udelenie Pamätnej medaily od ministra Roberta Kaliňáka, bol dlhotrvajúci potlesk postojačky.

Pavol Vitko • Foto: autor a Múzeum RAF

FUTBALOVÝ SEN v ženskom vojenskom drese

Na medzinárodnom vojenskom európskom šampionáte v ženskom futbale vlani v Belgicku odohrali naše reprezentantky svoj vôbec prvý zápas v histórii, a to len po dvoch víkendových tréningoch.

„V máji 2025 ma na kongrese CISM (Conseil International du Sport Militaire) na Srí Lanke oslovil delegát z Belgicka. Spýtal sa ma, či nemáme vojenský ženský futbalový tím, alebo či by sme ho nevedeli vytvoriť," spomenula kapitánka Lucia Vlčáková, ktorá bola na kongrese šéfkou našej delegácie v pozícii vedúci starší dôstojník Vojenského športového centra Dukla.

Mjr. Tatiana Bajová

Kapitánka kapitánkou

Otázka padla na úrodnú pôdu hlavne preto, lebo hoci bola kpt. Vlčáková majsterkou Slovenska v behoch od 800 metrov až po maratón a zbierala aj európske medaily v redukovanom modernom päťboji, už v detstve hrávala futbal za svoju rodnú obec Veličná. A nielen to. Hrávala aj za Dolný Kubín a prvú ženskú ligu za Žilinu.

„S otázkou, či ideme do toho, som oslovila kamarátku a tiež spoluhráčku ešte z Oravy a Žiliny majorku Tatianu Bajovú, ktorá je z ozbrojených síl vyčlenená na ministerstvo obrany. Jej jednoznačný súhlas, nadšenie a energia boli napokon rozhodujúce."

„Premiérový európsky šampionát CISM v ženskom futbale bol napokon modifikovaný. Hrali sme vo formáte 6+1 na šírku ihriska," pokračuje majorka Tatiana Bajová, ktorá futbalovú loptu najskôr naháňala s chlapcami v rodnom Vyšnom Kubíne a okrem Žiliny hrala počas štúdia na Akadémii ozbrojených síl aj v Liptovskom Mikuláši.

„Hneď na druhý deň sme začali oslovovať dievčatá. Podarilo sa nám dať dokopy štrnásť vojačiek. Pred vycestovaním do Belgicka sme sa videli len dvakrát, aj to nie všetky naraz. No a hoci sme nestáli na stupňoch víťazov, hanbu sme si neurobili," mieni mjr. T. Bajová. O to viac, že dievčatá z víťazných tímov mali popri dlhodobo poloprofesionálnych podmienkach na prípravu aj trojtýždňové sústredenie. „Zvíťazili Nemky. Náš tím, v ktorom mala kapitánsku pásku stredná záložníčka kapitánka Lucia Vlčáková, skončil po bojovných výkonoch piaty pred Bosnou a Hercegovinou," ozrejmila mjr. T. Bajová. „Keď naše nadšenie a bojovnosť videl tréner írskeho tímu, hneď na turnaji nás oslovil, či by sme nechceli vycestovať k nim na priateľský zápas. No už na normálnom veľkom futbalovom ihrisku," hovorí o ďalšej výzve.

Jún 2026, Nemecko: slob. Lívia Maliňáková v bránke proti Holanďankám

Začiatok budúcnosti

„Ukázalo sa, že ženský futbal nemusí byť v podmienkach rezortu obrany jednorazová záležitosť. Preto sme sa spojili s riaditeľom VŠC Dukla Gabrielom Baranom. Povedal, že je nám naklonený a v čom sa dá, pomôže. Poskytol nám napríklad ihrisko na tréningy a jednu súpravu dresov, hoci všetko ostatné sme si platili samy. No a super bolo, že aj na tento priateľský zápas, ktorý sa konal pod hlavičkou CISM, sme mohli vycestovať do Írska v rámci služobnej cesty.

Na kvalifikačnom turnaji v Nemecku, z ktorého sa prvé dva tímy zo šiestich zúčastnených kvalifikovali na budúcoročné majstrovstvá sveta CISM, skončili na štvrtej pozícii. „Francúzske, nemecké či holandské vojačky majú v ženskom futbale oveľa väčšiu tradíciu. Aj keď nám postup unikol len o dve miesta, uvedomujeme si, že sme na úplnom začiatku a náš tím iba budujeme," konštatuje mjr. T. Bajová, ktorá na AOS vyštudovala protivzdušnú obranu a druhý inžiniersky titul získala na Materiálovotechnologickej fakulte Slovenskej technickej univerzity. Slúžila v Nitre na S-300, bola v misii UNFICYP na Cypre a potom ju do svojich radov získala Vojenská polícia. Aj preto, že kpt. Vlčáková je už na rodičovskej dovolenke, organizačným ťahúňom ženského futbalu v našom rezorte je práve táto bývalá priebojná útočníčka. Prečo bývalá? „Mala som obrovskú radosť, keď som za náš vojenský tím nastúpila v premiérových zápasoch. No z predchádzajúceho obdobia sa ozvala bolesť v chrbte. Nedovolí mi podávať výkony na tej úrovni, ako by som chcela," vysvetlila mjr. Bajová už z pozície vedúcej tímu. Spolu s ňou ťahá tím náčelníčka oddelenia špeciálnej prípravy 7. výcvikového pluku Martin majorka Veronika Urbanovičová, predtým tiež útočníčka.

Motivácia a odhodlanie

„Odkedy som futbal hrávala ako malé dievča v Novom Tekove s našimi chlapcami, už som s ním neprestala. No po Nitre, Šali, Nových Zámkoch a teraz prvoligových Zlatých Moravciach je reprezen-

Júl 2025, vojenské majstrovstvá Európy CISM v Belgicku: členky prvého reprezentačného ženského futbalového tímu rezortu obrany: hore zľava voj. Gréta Hviščová, npor. Eva Lehotská, mjr. Tatiana Bajová, mjr. Veronika Urbanovičová, por. Lenka Palicová, voj. Ivana Bozalková. Dole zľava por. Kristína Tesáková, des. Zuzana Tomčíková, kpt. Lucia Vlčáková, slob. Andrea Herbríková a slob. Mária Veselková.

tácia rezortu obrany a tým aj Slovenska pre mňa celkom nový pocit. A je úžasný. Je to hrdosť a pocta," povedala s neskrývaným nadšením poručíčka Lenka Palicová, dôstojníčka logistiky z 46. krídla Kuchyňa. „Futbalom sa bavím, je to pre

Máj 2026, prípravný zápas s FC Baník Prievidza – v červenom drese slob. Andrea Herbríková

mňa obrovská psychohygiena, a aj keď je to niekedy časovo náročné, viem si dohodnúť služby s kolegami a veliteľmi, za čo im veľmi ďakujem," dodala nekompromisná stopérka.

„Už v detstve som sa u nás v Staškovciach pri Stropkove hrávala s chlapcami na vojakov, preto som vojačka. Dynamika a variabilita vojenskej služby mi aj po piatich rokoch v uniforme jednoznačne sedí," presvedčivým hlasom potvrdila slobodníčka Lívia Maliňáková, vodička nákladiakov 71. práporu podpory velenia Trenčín. „Ostalo mi aj to, že som v žiackych kategóriách s tými našimi chalanmi nastupovala ako dievča aj na majstrovské zápasy, takže teraz som v našom vojenskom tíme záložníčka a najnovšie aj brankárka."

Poručíčka Kristína Tesáková z 12. mechanizovaného práporu Nitra je personalistka, hrá v obrane a je kapitánkou mužstva. „Doma v Starej Kremničke ma otec najskôr viedol k stolnému tenisu, ale od deviatich rokov som jednoznačne futbalistka," usmiala sa bývalá reprezentantka v juniorských kategóriách, ktorá hrala za Žiar nad Hronom, Banskú Bystricu, Nitru a teraz je v prvoligovom ViOne Zlaté Moravce. Poznamenáva: „Po gymnáziu som chcela spojiť profesionálnu kariéru so športom, preto som sa prihlásila na Akadémiu ozbrojených síl, kde boli na športovanie skvelé podmienky. A ak teraz ozbrojené sily a rezort obrany prejavili záujem podporiť vojenský ženský futbal, je to ako naplnenie úžasného sna. Viem, že ešte nemáme výrazné výsledky, ale veď sme sa iba rozbehli. V každom prípade by nám pomohol aspoň občas vyčlenený časový priestor na tréningové sústredenie a pokračujúca ústretovosť veliteľov rôt a útvarov."

Výzvy a úsmevy

„Okrem medzištátnych zápasov sme odohrali aj viacero duelov s klubmi na Slovensku. No vzhľadom na to, že naše hráčky sú z vojenských posádok od Trebišova až po Kuchyňu, to naozaj nie je najjednoduchšie," mieni majorka Tatiana Bajová. Iste, spolu s majorkou Veronikou Urbanovičovou a ostatnými dievčatami vedia, že hovoriť o nejakých poloprofesionálnych či nebodaj profesionálnych podmienkach pre ženský futbal v rezorte obrany by nebolo na mieste. No veria v podporu ich futbalového sna. „Možno vzniknú tímy aj v rámci jednotlivých brigád a usporiadame vzájomné turnaje. Možno sa naozaj o pár rokov pre-

Júl 2025, vojenské majstrovstvá Európy CISM v Belgicku a kapitánka Sloveniek kpt. Lucia Vlčáková na začiatku zápasu s Írskom

bojujeme na majstrovstvá sveta CISM..." kladie pred seba mjr. Tatiana Bajová možnosti, ktoré sa viac podobajú na výzvy. No s úsmevom jednoznačne dodáva: „Pokiaľ nám bude umožnené naďalej reprezentovať ozbrojené sily a naše ministerstvo obrany, dáme do toho všetko, aby sme reprezentovali s celkovým hodnotením výborný!"

Pavol Vitko

Foto: Jakub Neubauer, OS SR

Jún 2026, zápas proti Holanďankám na turnaji CISM Football Women MWG 2027 European Qualifier v Nemecku, v modrom drese por. Kristína Tesáková

No paradise if you are killed by a woman
(Žiadny raj, ak ťa zabije žena)

Všetky tváre zla

Filmov, zobrazujúcich priamo vojnové konflikty a vojakov, bolo tentoraz na programe benátskeho festivalu máličko. Dominovali témy médií, novinárov, spisovateľov, kníhkupcov, nemálo bolo aj hudobných filmov. A predsa – rôzne podoby vojnovej hrozby boli zreteľne prítomné.

Napokon, aj víťazná komorná dráma Kvinde *Ukendt (Neznáma žena)* dánskej režisérky May el-Toukhy, ocenená Zlatým levom aj Volpiho čašou za herecký výkon Mathilde Arcel v titulnej role, je o vyrovnávaní sa s následkami druhej svetovej vojny.

Kvinde Ukendt (Neznáma žena)

Žena: neznáma

Rozpráva o tom, ako naša súčasnosť vyrastá z krívd a zločinov minulosti. Dánska spoločnosť sa v lete roku 1945 zbavuje vojnových tráum a kruto trestá ženy, ktoré nadväzovali romantické vzťahy s nemeckými vojakmi. Slúžtička Marie pracuje v domácnosti zámožného vdovca a ten ju požiada o ruku. Lenže práve v tom čase ju dobehne minulosť. Aby sa vyhla trestu a neohrozila chystaný sobáš, nasmeruje podozrenie na nevinnú ženu, mladú osamelú matku zo susedstva. Tá za Mariino previnenie zaplatí životom.

Nesúťažnú prehliadku *Horizonty* otvoril nemecko-taliansky životopisný film *La ragazza con la Leica (Dievča s Leicou)* podľa osudov nemeckej Židovky Gerty Pohorylle. Pred nacizmom sa uchýlila do Paríža a pod pseudonymom Gerda Taro sa stala fotoreportérkou. Prenikla do antifašistických intelektuálnych kruhov, poznala sa s Ernstom Hemingwayom, Georgom Orwellom aj Willym Brandtom. Preslávila sa zábermi zo španielskej občianskej vojny. Zahynula 26. júla 1937 pri kolízii vojenského automobilu s tankom neďaleko mesta Brunete a stala sa prvou vojnovou fotografkou, zabitou pri plnení pracovných povinností. Jej spolupracovník a partner Robert Capa (vlastným menom Ernő Friedmann) sa stal zakladateľom fotografickej agentúry Magnum Photos, dokumentoval spojenecké vylodenie v Normandii a zahynul 25. mája 1954 v severnom Vietname.

Spisovateľ, scenárista a režisér Marco Bechis sa narodil v Santiago de Chile do francúzsko-talianskej rodiny, no vyrastal Argentíne – v Sao Paule a Buenos Aires. Keď mal dvadsať, uniesli ho poskokovia argentínskej vojenskej junty a štyri mesiace ho držali v koncentráku, na ktorý premenili štadión Club Atlético a potom ho vyhostili z krajiny. Útočisko našiel v Taliansku, kde sa začal venovať filmu. V snímkach, ktoré nakrúca v taliansko-brazílskej koprodukcii, sa venuje Latinskej Amerike a najmä Argentíne. Bodoval už s nimi na festivaloch

La ragazza con la Leica (Dievča s Leicou)

Nelson san, anata ha hito wo koroshimashitaka? (Zabíjali ste ľudí, pán Nelson?)

Filmy s témou vojny, vojakov, hrozieb a bezpečnosti na tohtoročnom benátskom festivale zdôrazňovali, že bez slobody a dôstojnosti je mier len iným pomenovaním pre otroctvo.

v Benátkach i v Cannes. V jeho súťažnej novinke *Ritorno a Buenos Aires (Návrat do Buenos Aires)* populárny taliansky herec Adriano Giannini stvárnil intelektuála, ktorý sa po páde diktatúry vracia z Talianska do Argentíny, aby svedčil proti dôstojníkom, ktorí ho systematicky mučili v koncentračnom tábore. Zisťuje však, že spravodlivosť si trúfa len na malé ryby.

Ritorno a Buenos Aires (Návrat do Buenos Aires)

Vietnam aj Irak

Do Vietnamu nás vrátil kultový japonský filmár Šinja Cukamoto drámou *Nelson san, anata ha hito wo koroshimashitaka? (Zabíjali ste ľudí, pán Nelson?)*, ktorú tiež inšpirovali skutočné udalosti a osudy. Po návrate z Vietnamskej vojny trpí Allen Nelson (Rodney Hicks) posttraumatickým stresovým syndrómom. Nedokáže sa začleniť do civilnej spoločnosti, rozpadáva sa mu rodina – presne, ako keď sa jeho otec vrátil z bojov druhej svetovej vojny. Pomôcť sa mu usiluje psychológ Daniels (Geoffrey Rush), no skutočné vykúpenie nájde, až keď príjme pozvanie rozprávať o vojne žiakom na synovej strednej škole. O hrôzach, ktoré zažil i sám páchal, prednášal skutočný Nelson otvorene nielen v Spojených štátoch, ale aj v Japonsku a samotnom Vietname až do smrti. Jeho príspevok k medzinárodnému mierovému hnutiu, porozumeniu a zmiereniu svet dodnes úplne nedocenil, tak sa o to pokúsil aspoň známy filmár – formou dojímavého krutého vojnového filmu o zločinoch a trestoch.

Irak nie je krajinou, kde by vznikali vojnové thrillery alebo filmy so ženskými hrdinkami. A predsa scenárista a režisér Mustafa Halkawt presne taký nakrútil. Pravda, jeho ženský vojnový thriller *No paradise if you are killed by a woman (Žiadny raj, ak ťa zabije žena)* vznikol v koprodukcii so Švédskom, Nórskom a Spojenými arabskými emirátmi. Autora inšpiroval príbeh, ktorý mu vyrozprávala kurdská pešmerská odstreľovačka v septembri 2014 počas bojov proti teroristickému Islamskému štátu: keď sa bojovníčka Vyan po vojne vráti domov, zistí, že jej sestra, unesená pred rokmi islamistami, možno ešte žije a vydá sa ju hľadať do ruín zničeného Mosulu. Biť sa musí nielen s reálnymi nepriateľmi, ale aj s vnútornými démonmi, ktorých si priniesla z frontu.

„Môj film je portrétom kurdských žien, ktoré po celé generácie bojujú za svoju dôstojnosť, slobodu a právo na existenciu. Hoci sa odohráva vo vojnovej zóne, v konečnom dôsledku je to príbeh o nádeji, láske a sile," povedal nám režisér. „Je to zároveň hlboko osobný film. Narodil som sa v irackom Kurdistane a ako dieťa som sa dostal do Nórska. Prostredníctvom príbehu Vyan vzdávam hold ženám, ktoré odmietajú podľahnúť temnote a bojujú nielen za seba, ale aj za slobodu nás ostatných."

Hrozba menom Musk

Téma vojny, obrany a bezpečnosti nemusí byť vo filme vždy prvoplánová. „Keď som v roku 2023 začal pracovať na dokumentárnom filme o Elonovi Muskovi, obdivoval som jeho ambície i ochotu riskovať všetko pre dosiahnutie cieľov," priznal jeden z najvplyvnejších dokumentaristov súčasnosti – scenárista, režisér a producent Alex Gibney pri uvedení 232-minútovej snímky nazvanej lakonicky *Musk*. „Postupne som však začal premýšľať o tom, ako je možné, že jeho bohatstvo sa napriek neustálym zlyhaniam násobí. Čiastočne za to môže zvrátený systém kapitálových trhov, čiastočne Muskova mimoriadna schopnosť – možno jeho skutočná genialita – umelo zvyšovať hodnotu akcií, pôsobiť ako finančný inžinier."

Hoci sám Musk odmietol na filme spolupracovať, prostredníctvom verejne dostupných interviews, vystúpení, správ, vyhlásení, posolstiev a záznamov, ako aj svedectiev jeho spo-

Musk

lupracovníkov a blízkych (vrátane manželiek, mileniek i detí) Gibneyho snímka demaskuje najbohatšieho muža planéty ako extravagantného manipulatívneho egomaniaka s Aspergerovým syndrómom, odhodlaného za akúkoľvek cenu zmeniť svet na svoj obraz. Na ploche takmer štyroch hodín Gibney argumentmi dokladá, že najväčšou hrozbou pre ľudstvo dnes nie je Čína, Rusko, ani islamský fundamentalizmus, ale jediný, takmer všemocný človek.

Na Gibneyho nadviazal francúzsky dramatik, scenárista a režisér Florian Zeller psychologickou vzťahovou drámou *Bunker*. Javier Bardem v nej hrá slávneho španielskeho architekta Miguela, pôsobiaceho v Paríži. Nemenovaný „najbohatší človek na svete" sa naňho obráti s ponukou, aby mu naprojektoval veľkolepý bunker, v ktorom by stovky ľudí mohli pod zemou prežiť dlhé mesiace, aby sa v luxuse a bezpečí dočkali krásneho nového sveta. Pre architekta je ponuka profesionálnou výzvou, a nielen pre sľúbenú odmenu. Rozhovory s klientom i dramatický vývoj vo vlastnej domácnosti (jeho manželku stvárnila Penelope Cruz) však stavajú Miguela pred ťažkú dilemu: je poslaním architektov podieľať sa na velikášskych plánoch na násilnú zmenu sveta, alebo robiť postupnými drobnými krokmi život ľudí v tomto svete lepším?

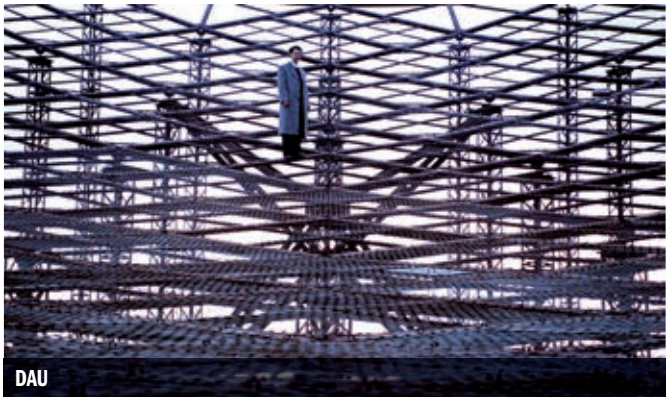

Bunker

Rusko a svet

Scenárista a režisér Ilja Chržanovskij pochádza z Moskvy. Pred časom sa na protest proti putinovskej politike vzdal ruského občianstva, žije a tvorí vo Francúzsku a v Nemecku. Desiatky rokov pracuje na jednom projekte. Voľne podľa života sovietskeho fyzika Leva D. Landaua, nositeľa Nobelovej ceny a otca sovietskej atómovej bomby, skúma vzťah totality a vedy, slobody a diktatúry, ambícií a svedomia v rozpätí šiestich desaťročí minulého storočia. V Benátkach mal premiéru kľúčový 196-minútový film *DAU*. Mladí zapálení ľavicoví fyzici sú sprvu nadšení voľnosťou a rozletom, ktoré priniesol pád ruského cárizmu. Nový režim im umožňuje život v relatívnej hojnosti. Nedotknú sa ich hladomor ani vojnové hrôzy. Môžu študovať i cestovať, prijímať návštevy zo Západu, čítať západnú tlač. A neuvedomujú si, ako okolo nich padajú mreže zlatej klietky. Armáda a tajná štátna polícia rozhodujú o všetkom, aj o vede a vedcoch. Kto nechce spolupracovať, toho zlomia cukrom a bičom. Jeden večer potoky alkoholu a krásne prítulné slečny, deň nato bitka a ponižovanie v podzemnej väznici. Podľahne i búrlivák Dau. Z energiou sršiaceho idealistu sa zmení na lojálneho súdruha, rezignovane opakujúceho naučené frázy, prijímajúceho delegácie pionierov, robotníkov a roľníkov až do predčasnej smrti v roku 1968.

Chržanovského film má rafinovanú stavbu, využíva dobové filmárske postupy, nákladné stavby, kostýmy a rekvizity, vyznačuje sa skvelým hereckým obsadením. Nevedie však k oslobodzujúcej katarzii, ale k dojmu, že sloboda je len chiméra a každá dobrá myšlienka aj čin musia byť potrestané.

Jeho kolega Sergej Loznica sa narodil v Bielorusku, ale pôsobí na Ukrajine a na Západe. Od svojráznych dokumentov (*Austerlitz* o turistickej komercializácii Osvienčimu) sa prepracoval k strihovým filmom, zostavovaným z raritných archívnych záberov. V snímke *Štátny pohreb* priblížil z netradičných uhlov smútočné obrady po skone Josifa Stalina. *Kyjevský proces* bol o tribunáli s nacistickými veliteľmi na Ukrajine po skončení druhej svetovej vojny. Nový 176-minútový film *Impérium* zložil z novoobjavených a nikdy dosiaľ nevyužitých farebných záznamov, ktoré v Sovietskom zväze na začiatku sedemdesiatych rokov nakrútili ľavicoví talianski filmári. Sústredil sa na rôznorodé etniká, kultúry a vierovyznania, prežívajúce pod ruskou vojenskou kontrolou od Kamčatky až po Tallin. „Boli to desiatky a stovky originálnych odlišných kultúr," povedal Loznica v diskusii s divákmi po premiére, „a udržať ich v jednom štátnom celku bolo možné len nasilu, s použitím armády a polície. Aj to len do času. Sovietsky zväz už pri svojom vzniku teda obsahoval zárodky svojho konca."

DAU

Predvlani na berlínskom festivale uviedla ruská režisérka Julia Loktev celovečerný dokument *Moji nežiaduci priatelia* o živote siedmich novinárok, vyhlásených ruským režimom za agentky cudzích mocností, v predvečer ruskej agresie proti Ukrajine. V Benátkach teraz predstavila pokračovanie s veľavravným názvom *Moji nežiaduci priatelia – Exil*. Má 355 minút. Skupina mladých novinárov uteká po 24. februári 2022 z Moskvy. Ešte včera pôsobili v rámci živej opozičnej komunity; teraz sú súčasťou exodu. Odchádzajú narýchlo, len s príručnou batožinou. Bez toho, aby vedeli, aká krajina ich prijme a umožní im pokračovať v práci. Musia sa rýchlo pozviechať, aby mohli informovať o vojne, ktorú všetci odmietajú. Intímny a podmanivý film mapuje obdobie štyroch rokov. Zachytáva dianie v tucte krajín. Jeho protagonisti sa snažia ponúknuť alternatívu ku kremeľskej propagande. Otvorene vystupujú proti vojnovým zločinom a zápasia s vlastným svedomím aj

Moji nežiaduci priatelia – Exil

napriek tomu, že im doma hrozí trestné stíhanie a v zahraničí fyzické útoky. Pomocou čierneho humoru prekonávajú ťažké časy a naďalej pracujú pre neistú budúcnosť krajiny, do ktorej sa možno už nikdy nevrátia. V exile musia nanovo definovať význam práce, rodiny, priateľstva, lásky a domova v situácii, keď sa nemôžu vrátiť do vlasti.

Nielen trojica ruských snímok, ale všetky filmy s témou vojny, vojakov, hrozieb a bezpečnosti na tohtoročnom benátskom festivale zdôrazňovali, že bez slobody a dôstojnosti je mier len iným pomenovaním pre otroctvo.

Miloslav Ščepka • Foto: MIAC

MILITARY ENGLISH

ENHANCED FORWARD PRESENCE (EFP)

Pripravila: Nadežda Kochmanová • Foto: NATO

The **Enhanced** Forward Presence (eFP) was – and still essentially is – NATO´s reply to the 2014 annexation of Crimea by the Russian Federation, and to the **commencement** of its military operations against the Lugansk and Donetsk regions of Ukraine. The eFP concept was brought forward at the Warsaw NATO Summit in 2016 as a means of deploying NATO defence and deterrence forces to parts of Northern and Eastern Europe. The reasoning was that NATO needed a "**tripwire** alarm system" to enable swift collective response in case of a Russian attack. First eFP multinational battalion-sized battle-groups were deployed in the three Baltic states and Poland that were deemed most likely to come under fire – NATO's rapid reinforcement strategy ensures that forward presence forces will be reinforced by additional **high-readiness** forces and NATO's heavier follow-on forces, if necessary. Six years later, when Russia launched a full-scale invasion into Ukraine in February 2022, NATO reacted by establishing additional eFPs in Bulgaria, Hungary, Romania, and Slovakia, and agreed to **upscale** all eFPs to a brigade-size unit if need arises. Defence analysts pointed out at the time that this had signified NATO's conceptual shift from "forward presence" to "forward defence". In July 2024, Latvia became the first country to scale up its NATO forward presence to a brigade, as NATO Multinational Brigade Latvia was **stood up** with Canada as the framework nation.

NATO has increased its military presence along its eastern flank as a direct result of Russia's behaviour, which represents the most significant and direct threat to Allies' security and to peace and stability in the Euro-Atlantic area. In response to the continuing threats, NATO has upscaled its eFP force that currently **comprises** nine Forward Land Forces (FLF) fully combat-capable multinational battlegroups, provided by framework nations and other contributing Allies on a voluntary, fully sustainable and rotational basis. The battlegroups operate **in concert** with national home defence forces; their sizes and compositions are tailored to specific geographic factors and threats and are supported by fighter jets and unmanned systems (drones). NATO is enhancing its protection of Allies along the eastern flank in the cyber and space domains as well, absorbing in its military doctrine operational lessons from Ukraine—including real-time drone warfare, decentralized command, and integrated air defence. The next frontier will be the full **implementation** of AI in targeting, navigation, reconnaissance and the processing of battlefield information.

QUESTIONS:

1. *Čo je to Posilnená Predsunutá prítomnosť NATO?*
2. *Akú silu majú jednotlivé bojové skupiny patriace do eFP a koľko ich je?*
3. *Sú jednotlivé bojové skupiny rovnako početné? Ak nie, prečo?*

GLOSSARY

- **enhanced /ɪnˈhɑːnst/ – posilnená**
- **commencement /kəˈmɛnsmənt/ – začiatok, spustenie**
- **tripwire /trɪpˈwaɪə/ – (pren.) skorá detekcia**
- **high-readiness /haɪˈrɛdɪnəs/ – vysoká pripravenosť**
- **upscale /ˈʌpskeɪl/ – škálovať, zvyšovať, znásobovať**
- **stood up /stʊd ʌp/ – zrodený, zostrojený**
- **comprises /kəmˈpraɪzɪz/ – obsahuje, pozostáva (z)**
- **in concert /ɪn ˈkɒnsət/ – v koordinácii (s niečím)**
- **implementation /ˌɪmplɪmɛnˈteɪʃᵊn/ – implementácia, zavedenie**

DUCHOVNÉ SLOVO

mjr. Mgr. Ľubomír Kordoš
dekan EPS – evanjelický farár
Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika
Liptovský Mikuláš

Sloboda je dôležitá

Nachádzame sa v období medzi dvoma štátnymi sviatkami – vznikom 1. Československej republiky a Dňom boja za slobodu a demokraciu. Oba sviatky majú spoločného menovateľa – slobodu. Apoštol napísal: „Kristus nás oslobodil, aby sme boli slobodní. Stojte teda a nedajte sa znova zapriahnuť do jarma otroctva.“ (Galaťanom 5,1) Sloboda je dôležitá. Cesta k nej bola spojená s utrpením, nespravodlivosťou, obetovaním i obetovaním sa. Po storočiach národného útlaku a na ruinách prvej svetovej vojny vznikla Československá republika. Osobnosti, ktoré stáli za vznikom republiky si uvedomovali, že ak chce nový štát slobodu zvládnuť, potrebuje pevný základ pod nohami: etiku, morálku založenú na Desatore. K tomu treba dozrieť.

Vlastne, ten druhý sviatok nadväzuje na prvý. Hovorí, že sme slobodu v istom momente nezvládli. Niektorí sa dali „zapriahnuť do jarma otroctva“ a iných zotročovali. 17. novembra 1989 sa sloboda opäť prihlásila o slovo. Hlasy tisícov študentov a občanov na námestiach volali po slobode. Za našu slobodu bolo zaplatené vysokou cenou – odvahou prenasledovaných, obetavosťou väznených a odhodlaním tých, ktorí sa nebáli postaviť nespravodlivosti.

Pavol píše, že osobnú slobodu sme dosiahli vďaka Kristovi. Tiež bola zaplatená vysokou cenou. Nás – rozlične zotročených – zachránil Boží Syn svojou obeťou na kríži. Jemu vďačíme za pravú slobodu. A slobodný človek môže robiť slobodné, správne veci. Vďaka vonkajšej i osobnej slobode sa otvorilo veľa možností. K vzdelaniu a tvorivosti, k láske a milosrdenstvu.

Avšak sloboda bez zodpovednosti sa rýchlo mení na nové otroctvo – konzumácie, ľahostajnosti voči zákonom, slabším, arogancie. Máme slobodu byť čestným človekom podľa Božej vôle. Bez strachu. Bez mocenských nárokov na našich blízkych. Vďaka, Bože, za slobodu!

Otcovia v boji

Len v ôsmich výtlačkoch vyšla kniha o osudoch dvoch povstaleckých bojovníkov, Jozefovi Augustínovi z Voderád (1910 – 1998) a Leopoldovi Butkovi zo Slovenskej Novej Vsi (1915 – 1966). No i tak dokáže inšpirovať. Môže byť príkladom pre tých, ktorí si uvedomujú, že nikto z účastníkov SNP si nezaslúži zabudnutie. Aspoň v okruhu rodiny, rodiska, s potenciálom širšieho spoločenského dosahu.

Autor Ľudovít Augustín, niekdajší projektant technológie na železnici, sa rozhodol, že napíše knihu o svojom otcovi a svokrovi. Obaja odišli do Povstania s vojskami trnavskej posádky. Ako jediná zo západného Slovenska sa 30. augusta 1944 zapojila do SNP. Trnavčania so sebou zobrali 48 nákladných a 23 osobných automobilov, motocykle, zbrane, strelivo a tri stovky koní. „Trnavské jednotky sa počas bojov niekoľkokrát rozdelili. Jozef bol okrem iného nasadený pri obrannej línii Horná Štubňa-Háj-Bôry-Čremošné, ako aj Malého Šturca a inde. Leopold bol zaradený do obrany úseku Partizánske-Veľké Pole-Žarnovica-H. Beňadik-Nová Baňa,“ povedal autor.

Ľudovít Augustín

Po ústupe povstalcov do hôr boli istý čas súčasťou 1. československej partizánskej brigády M. R. Štefánika, predtým jednotiek Andreja Júnyho a Vladimíra Bodického. Leopold bol aj väznený. „Spolu s priateľom sa mu podarilo ujsť z nitrianskej väzby. Po prebrodení ľadovej rieky sa síce zbavili nemeckých prenasledovateľov, ale na následky podchladenia a strádania vážne ochorel, nikdy sa celkom nevyliečil a zomrel vo veku len 51 rokov,“ spomenul Ľudovít Augustín. Ešte horšie skončil Leopoldov brat Ľudovít. Na Veľkú noc 1. apríla 1945 sa postavil proti sovietskym vojakom. Tým ktorí sa vymkli kontrole, rabujúcim jeho trnavský dom a na obranu manželky pred znásilnením. Podľa svedkov ho jeden z vojakov postrelil a ostatní ho dobili pažbami...

No ani autorovmu otcovi Jozefovi, ktorý mal uznanú účasť v protifašistickom odboji až do marca 1945, po vojne ruže nekvitli. V roku 1934 sa stal četníkom, teda policajtom. Bol ním do roku 1950, a to už v pozícii vrchný strážmajster a veliteľ Zboru národnej bezpečnosti na policajnej stanici Budmerice. Po viacerých vymyslených udaniach, najmä zo strany bývalých gardistov a kolaborantov, korí sa stali komunistami, prišiel o prácu. Odmietol tiež účasť na represáliách voči nevinným ľuďom a to bol koniec jeho kariéry. Prepustili ho ako politicky nespoľahlivého s hodnotením „Nepriateľský postoj proti ľudovej demokracii“.

Autokolóna trnavskej posádky pri Svätom kríži (dnes Žiar nad Hronom)

Historici i autori literatúry faktu by vedeli na publikácii nájsť viacero rezerv, týkajúcich sa odborných postupov aj štýlu. To si uvedomuje aj autor. Napriek tomu jeho snaha inšpiruje a jeho úsilie o pripomínanie účastníkov SNP z vlastnej rodiny môže byť príkladom aj pre iných. A ako rozdelil svojich osem výtlačkov? „Jeden som daroval, štyri ostali v rodine, dva som venoval Ústavu pamäti národa a jeden je v Múzeu SNP.“

Pavol Vitko
Foto: Múzeum SNP, a archív Ľ. A.

Zostaňte zdraví!

Chrípka je veľmi časté vysoko infekčné vírusové ochorenie. Pôvodcom je vírus a prameňom nákazy je infikovaný človek. Inkubačný čas od nakazenia po prvé príznaky je jeden až tri dni.

Vírus chrípky sa ľahko šíri priamym kontaktom, najčastejšie kvapôčkovou infekciou, prostredníctvom kvapôčok a aerosólu, ktoré sa uvoľňujú z tela chorého pri kýchaní, kašľaní, ale aj rozprávaní. Prenos je možný aj kontaminovanými predmetmi, ktoré chorý používa, alebo povrchmi, ktorých sa dotýka.

Vstupnou bránou pre vírus sú horné dýchacie cesty a očné spojovky. Jeden chorý môže infikovať veľké množstvo ďalších ľudí, pričom ideálnym prostredím na šírenie ochorenia sú preľudnené a nevetrané priestory.

Liečba chrípky je v kompetencii lekárov. V žiadnom prípade by sa nemala „prechodiť“ , je potrebné ju vyležať doma a postupovať podľa pokynov lekára. Antibiotiká sa pri nekomplikovanom priebehu chrípky bežne nepoužívajú, pretože na vírus chrípky neúčinkujú. Používajú sa, iba ak je chrípka komplikovaná bakteriálnou infekciou. Antibiotiká neúčinkujú na vírusy, ale na baktérie.

Ťažkému priebehu chrípky u jednotlivcov, nárastu počtu hospitalizácií v dôsledku komplikácií z ochorenia na chrípku, a tým aj nadbytočnému zaťaženiu zdravotníckeho systému môže zabrániť očkovanie.

Proti chrípke, ale aj proti ochoreniu Covid-19 a pneumokokovým ochoreniam existujú dostupné, bezpečné a účinné vakcíny. Očkovaný človek má vysokú pravdepodobnosť ochrany pred ťažkým priebehom ochorenia a trvalými následkami týchto vírusových ochorení. Očkovanie proti chrípke je potrebné absolvovať každý rok, pretože sa mení očkovacia látka. Vakcína proti chrípke sa svojím zložením prispôsobuje pred začiatkom každej chrípkovej sezóny. Pozostáva z častí tých vírusov chrípky (antigénov), ktoré najčastejšie cirkulovali medzi ľuďmi v priebehu predchádzajúcej chrípkovej sezóny.

Protilátky sa v tele vytvárajú 2 až 3 týždne po očkovaní. Dôležité je vytvoriť si dostatočné množstvo protilátok proti chrípkovému vírusu skôr, ako sa chrípka začne šíriť v komunite. Preto sa vo všeobecnosti odporúča dať sa zaočkovať proti chrípke do konca novembra, aby ochranný účinok vakcíny vydržal počas celej chrípkovej sezóny.

V prípade záujmu o očkovanie proti chrípke je potrebné osloviť svojho všeobecného lekára. Ten poskytne informácie o vakcínach proti chrípke, ktoré sú v tejto chrípkovej sezóne k dispozícii, a zároveň navrhne vhodný termín očkovania.

Úrad verejného zdravotníctva SR

OBRANA • Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave 1993 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Ročník XXXIV. • č. 11/2026 • Redakčná uzávierka 2. 11. 2026 • Do výroby zadané 6. 11. 2026 • Vedúci: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 30 30 37, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 30 30 38, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktor: Mgr. Jaroslav CABUK, tel.: 0960 30 30 21, e-mail: jaroslav.cabuk@mod.gov.sk • Jazyková redakcia: Mgr. Mária MIKOVÁ, PhD. • Grafická úprava: Dáša NEUBAUEROVÁ • Adresa: Mesačník OBRANA, Ministerstvo obrany SR, Námestie generála Viesta 2, 832 47 Bratislava • www.mosr.sk/obrana/ • obrana@mod.gov.sk • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR a OS SR • NEPREDAJNÉ

MIESTO PRE PSYCHOLÓGA

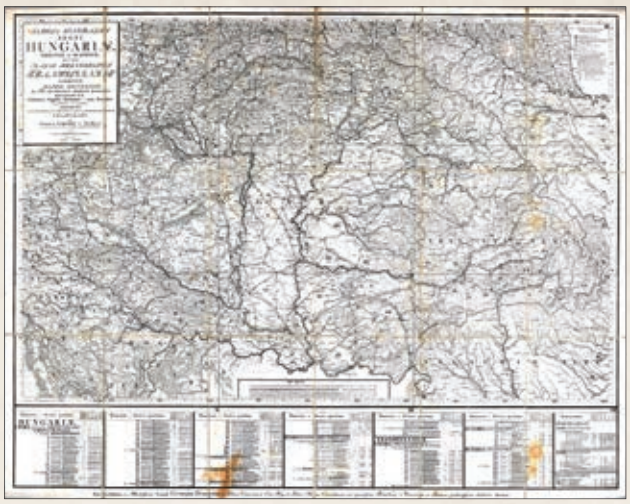
kpt. Mgr. Martin Zajak
Centrum psychologických služieb OS SR

Je moja myseľ dobrým miestom pre život?

Každý deň na nás útočí množstvo podnetov, informácií, požiadaviek, povinností, úloh a časových termínov... Akoby sme boli v neustálom kolotoči. Tento kolotoč sa prejavuje aj v našej mysli neustálym prúdom slov a myšlienok. Častokrát v tom prúde myšlienok zabúdame vnímať, či nám to pomáha k budovaniu kvality života alebo naopak nás vnútorne zahlcuje a oslabuje.
Keď sedíme, myslíme na to, kam sa musíme ponáhľať, keď sa ponáhľame a riešime jednu vec, myslíme na to, čo ešte ďalšie máme urobiť a stihnúť... Ak si udržujeme tento myšlienkový kolotoč, tak sa pristihneme pri tom, že často sme vo výkone – ale nie sme vedome prítomní. Následkom je preťaženie, únava, nesústredenosť. Čo s tým? Sami dobre vieme, že požiadavky na nás sa neznížia, úloh a termínov neubudne.
Riešenie je v našom myslení. Potrebujeme sa na chvíľu zastaviť, výberovo vypnúť ostatné myšlienky a podnety, ktoré nás zahlcujú a nesúvisia s tým, čo práve robíme, a tak prísť do kontaktu so sebou, so svojím telom, so situáciou a so svojimi emóciami. Ak sa na chvíľu nenaučíme vypínať my, v dlhodobom kolotoči riskujeme, že vypne nás.
Najlepšia na tom je skutočnosť, že to nikto nemôže urobiť za nás. Je to naše vedomé rozhodnutie. Ak zvládneme tento krok, tak sa posunieme k tomu, že si premyslíme a rozhodneme sa pre spôsob našej reakcie na situáciu. Ak budeme praktizovať tieto kroky budeme v sebe budovať a rozvíjať schopnosť vedomého zamerania myslenia, plnšieho kontaktu so sebou, plnšieho kontaktu so situáciami, ktoré nám život prináša a ich kvalitnejšími riešeniami.
Na našom myslení je fascinujúce to, že túto schopnosť stále nosíme v sebe, ak využívame možnosti vedomého zamerania a nastavenia (mindsetting). Aj to je súčasťou psychickej odolnosti, ktorá sa stáva veľmi dôležitou pre každodenný život.

Najväčší slovenský vojenský kartograf

Plukovník Ján Lipský a jeho mapa Uhorska

V obci Trenčianske Stankovce sa uskutočnilo spomienkové podujatie k 200. výročiu úmrtia slávneho rodáka, plukovníka c. a k. armády Jána Lipského, významného slovenského vojenského kartografa. Na jeho počesť od roku 2008 nesie čestný názov Topografický ústav plukovníka Jána Lipského v Banskej Bystrici.

Hlavné spomienkové slávnosti organizovalo Občianske združenie Naše korene v spolupráci s obcou Trenčianske Stankovce. Význam plk. Jána Lipského (1766 – 1826) vo svojich príhovoroch vyzdvihli rektor Trenčianskej univerzity A. Dubčeka (TnUAD) Jozef Habánik, starosta obce Martin Markech, ale aj potomkovia plk. Lipského.

V tieni lipy

Aj za účasti členov Klubu vojenských veteránov sa uskutočnil spomienkový pochod vojenských jednotiek v dobových uniformách z obdobia napoleonských vojen. Viedol cez obec k miestnej časti Sedličná, kde sa nachádza hrobka rodiny Lipských s bustou Jána Lipského. Pri pamätníku rastie asi päťstoročná lipa.

Práve tam sa odohral pietny akt kladenia vencov za asistencie vojakov v dobových uniformách. V slovenskej vojenskej histórii nemáme veľa rodákov s podobným bohatým osudom. Lipský pôsobil v armáde od roku 1784 vyše 30 rokov, zúčastnil sa protitureckých a napoleonských vojen. Vojenskú kariéru ukončil ako plukovník. Jeho najvýznačnejším počinom bolo vytvorenie Všeobecnej mapy Uhorského kráľovstva (Mappa Generalis Regni Hungariae). Prvé spoľahlivé mapy Uhorska a Sedmohradska boli vydávané až do polovice 19. storočia. Lipský k nim zostavil aj obsiahly register uhorských miest, obcí, kostolov, hradov, vrchov, prameňov, riek a rybníkov, baní a manufaktúr, dovedna viac ako 39 500 hesiel.

Vo vojenskej akadémii

Predok Jána Lipského, zástupca trenčianskeho richtára Daniel Lipský zo Sedličnej, získal v roku 1649 od cisára Ferdinanda III. šľachtický titul. Ján Lipský študoval na školách v Lučenci a Trenčíne, od roku 1779 na lýceu v Bratislave, potom na vojenskej akadémii vo Viedenskom Novom Meste.

Do rakúskej armády vstúpil roku 1784, v roku 1807 sa stal majorom a v roku 1809 plukovníkom v husárskom regimente č. 2. V rokoch 1787 a 1788 sa zúčastnil vojny s Osmanskou ríšou, v roku 1805 až 1809 bojoval v protinapoleonských vojnách, v poslednej bol pobočníkom uhorského palatína arcivojvodu Jozefa Habsbursko-lotrinského. V služobnom styku používal latinčinu a nemčinu, v osobnej korešpondencii dobový slovenský jazyk, ktorý použil aj vo svojich spomienkach a testamente.

Od roku 1799 pôsobil ako kartograf a spolu s chorvátskym astronómom Emmerichom Danielom Bogdaničom (1760 – 1802) zmerali polohu asi 500 uhorských miest. Všeobecnú mapu Uhorského kráľovstva zakreslil na 12 listoch, ako aj detailné plány Budína a Pešti.

Bojoval pri Slavkove

Lipského účasť v bitke pri Slavkove a preukázanú chrabrosť vo funkcii veliteľa švadróny na bojovom úseku pri Telniciach potvrdzuje viacero dokumentov vo Viedenskom vojnovom archíve i v Slovenskom národnom archíve. Svedčia o statočnosti a bojových zásluhách Jána Lipského aj počas vojny v roku 1809.

S účinnosťou od 4. októbra 1809 cisár František povýšil Lipského na plukovníka v 2. husárskom pluku, ktorému velil až do konca roku 1812.

Prvého januára 1813 Lipský, ktorý mal vtedy 47 rokov a odslúžil 30 rokov v armáde, požiadal o penzionovanie a po čase sa presťahoval do rodnej Sedličnej. Tu ho roku 1818 zastihla správa o jeho oficiálnom a definitívnom preradení do výslužby.

„Nemáme veľa takých osobností. O to viac sme na nich hrdí," hovorí starosta vyše tritisícovej obce neďaleko krajského mesta Trenčína Martin Markech. „Sme radi, že aj spojená základná škola s materskou školou v našej obci nesie od roku 2001 meno plukovníka Jána Lipského."

Jozef Žiak

Hrobka rodiny Lipských

Slávnostný pochod Trenčianskymi Stankovcami

Pamätný odznak k prvému výročiu

Po skončení druhej svetovej vojny pripravovala československá vláda oslavy prvého výročia Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici. Oficiálne 22. júla 1945 zadala Štátnej mincovni v Kremnici objednávku na razbu medailí a odznakov. Na jar 1945 bola mincovňa poškodená ustupujúcimi nemeckými vojskami, a preto – ale tiež i pre krátkosť času – spolupracovala s továrňou Sandrik v Hodruši – Hámroch.

Sandrik mal funkčné technické vybavenie a dostatok hliníka, z ktorého tam vyrábali príbory. Realizovali tam strihanie plechu i razbu. Konečná úprava odznakov a vyriešenie upevnenia na odev sa realizovali v oboch podnikoch. Vďaka tejto spolupráci sa stotisíc odznakov a tisíc vyznamenaní podarilo vyrobiť včas.

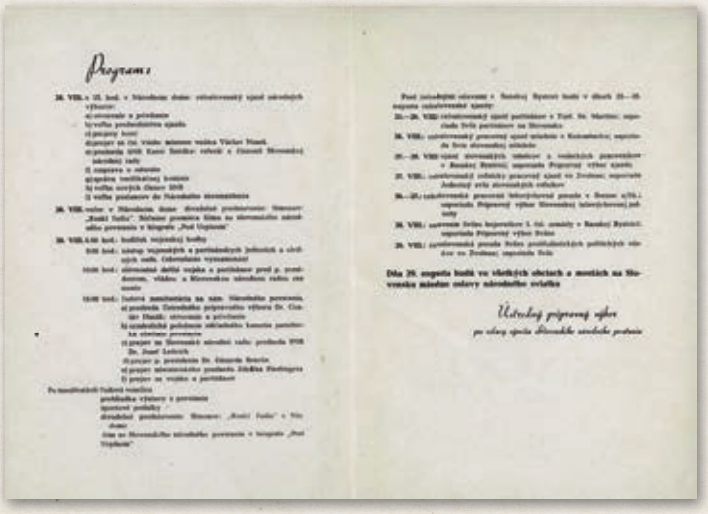
Kremnica i Hodruša

Československý pamätný odznak k 1. výročiu SNP vydali ako pamätný odznak 29. augusta 1945 pri príležitosti prvých osláv Povstania. Hlavným autorom výtvarného návrhu bol sochár a medailér Fraňo Štefunko, ktorý spolupracoval s rytcom a medailérom Ladislavom Majerským.

Pamätný odznak má tvar obdĺžnika s rozmermi 20×25 mm. Razba je jednostranná a jednoduchá. V popredí je kľačiaca žena otočená z profilu smerom doprava. V pravej ruke drží pochodeň a v ľavej ruke vavrínový veniec. V pozadí vejú dve zástavy, československá a sovietska. Na odznaku sú vyobrazené klasické národné symboly. Žena ako symbol vlasti, vavrínový veniec ako symbol víťazstva. Za postavou ženy sú siluety hôr. Na spodnej časti odznaku je nápis: „29. VIII. 1945 Oslavy výročia Slov. povstania“. Odznak je vyhotovený z hliníka, ktorý bol ľahký, dal sa preto dobre nosiť a po vojne bol pomerne dostupný. Odznak je matný, sivej farby. Pôsobí spomienkovo, nie vojensky.

Distribúcia bola masová, rozdával sa alebo predával na oslavách 1. výročia SNP v Banskej Bystrici. Napriek tomu sa v Múzeu SNP nachádzajú len dva exempláre, ktoré do zbierok získalo v 60. rokoch. Na jednom exemplári absentuje zapínací systém, na druhom je ihla. Za vzácny sa považuje i medzi zberateľmi. Vyrábali ich narýchlo a odznaky sa kompletizovali v dvoch prevádzkach, preto existujú až tri základné spôsoby uchytenia. Najčastejším bolo horizontálne uchytenie ihly, druhým vertikálne a posledný bol bez ihly, ale s ohýbacími plieškami.

Odznak bol určený najmä pre priamych účastníkov Povstania, verejnosť a organizátorov osláv. Dostali ho i domáci a zahraniční hostia. Na oslavách sa zúčastnili zahraničné vojenské misie a diplomati. Prítomné boli delegácie zo Sovietskeho Zväzu, ale aj Veľkej Británie, Spojených štátov a Francúzska. Členovia vojenských a diplomatických misií odznak dostali darom, medzi inými aj veliteľ oddielu francúzskych partizánov na Strečne Georges Barazer de Lanurier.

Program

Odznak už pri privítaní dostali tiež ministri československej vlády. Jeho nositeľom bol aj armádny generál Ludvík Svoboda. Mohli ho získať i ostatní účastníci osláv. Časť odznakov sa darovala, časť sa predávala ako spomienkový predmet počas osláv. Jeho cena sa začínala od 5 korún.

Prvé oslavy Povstania

Banská Bystrica mala v tom čase 12-tisíc obyvateľov. Na oslavách sa podľa dobovej tlače zúčastnilo okolo 50-tisíc ľudí a na vojenskej prehliadky stotisíc. Prezidenta Edvarda Beneša sprevádzali členovia vlády Zdeněk Firlinger a Jan Masaryk. Prítomní boli aj Klement Gottwald a Viliam Široký a bývalí členovia V. ilegálneho Ústredného výboru KSČ Karol Šmidke, Gustáv Husák a Ladislav Novomeský. Deň pred oslavami sa prezident, minister zahraničných vecí a poverenník vlády Novomeský zúčastnili na sprievodnom kultúrnom programe – divadelnom predstavení Ruskí ľudia.

Na oslavách mal hlavný prejav prezident Edvard Beneš, ktorý Povstanie nazval „historickou udalosťou“ a označil ho za „banskobystrické“. Vystúpil aj Klement Gottwald.

Boli to prvé a na dlhý čas aj posledné slobodné demokratické oslavy Slovenského národného povstania. Neskôr sa začal boj o to, kto si odkaz SNP privlastní. V takomto duchu sa oslavy niesli od roku 1948 až do 1989, resp. 1990. Ľudia hneď po oslavách začali do Mestského domu v Banskej Bystrici spontánne nosiť rôzne predmety súvisiace s Povstaním. Tie neskôr tvorili základ zbierkového fondu Múzea SNP.

Mgr. Viera Kováčová
Múzeum SNP Banská Bystrica

Edita Zochovická (stojaca prvá zľava) ako vodička britských konvojov

Ženy v odboji

Edita Zochovická: Vodička britských vojenských konvojov v Afrike

Edita Zochovická bola príslušníčka ženskej pomocnej služby britskej pozemnej armády (Auxiliary Territorial Service). V rokoch druhej svetovej vojny patrila k výrazným osobnostiam čs. zahraničného vojenského odboja na Strednom Východe.

Narodila sa ako Edita Weinbergerová 22. marca 1914 do židovskej rodiny v Novom Meste nad Váhom. V rodnom meste navštevovala gymnázium, štúdium však zo sociálnych dôvodov nedokončila. Nastúpila do učenia a v roku 1935 získala výučný list v obore zubný laborant. Pre problémy pri hľadaní práce sa rozhodla k odchodu do britskej Palestíny. Nový domov však nenaplnil jej očakávania. Namiesto uplatnenia sa vo svojom obore, musela sa živiť ťažkou prácou na plantážach. Napriek tomu sa tu vydala, vďaka čomu získala palestínske občianstvo. V roku 1937 sa však vrátila do Československa. Pre vzostup antisemitizmu, rozpad spoločného štátu a rýchle zavádzanie protižidovských právnych noriem sa však už v roku 1939 rozhodla pre opätovný odchod do Palestíny. Určitý čas pracovala pre britský poštový cenzúrny úrad v Haife, od začiatku roku 1942 v Teheráne.

Vodička v britskej armáde

Po návrate do Palestíny sa v lete 1942 prihlásila do ženskej pomocnej služby britskej armády (Auxiliary Territorial Service – ATS). Tu sa zišli emigrantky, väčšinou židovského pôvodu, z takmer všetkých okupovaných krajín Európy. Cieľom jednotiek, ktoré plnili podporné a technické úlohy pre britskú armádu (v logistike, doprave, spojovacej službe atď.), bolo odbremenenie a uvoľnenie mužov pre bojové jednotky. V palestínskych oddieloch ATS britskej armády okrem Zochovickej slúžilo počas druhej svetovej vojny viac než sto československých žien. Po absolvovaní náročného 8-týždňového výcviku v anglickom jazyku bola prevelená ako vodička nákladných automobilov do Egypta, kde britská 8. armáda čelila útokom nemeckého Afrikakorpsu, ako aj jeho talianskym spojencom. Pracovala tu ako vodička v tábore Mena neďaleko Káhiry. Na starosti mala najmä presuny britských dôstojníkov. Išlo o náročnú prácu, ktorú okrem vysokých teplôt sťažovali exotické choroby, všadeprítomný piesok a iné pre Európana netypické klimatické javy.

Veliteľka konvojov

Po prvom roku služby dostala ponuku absolvovať dôstojnícky výcvik. Ten prebiehal na britskej základni Sarafand v Palestíne. Po jeho ukončení bola v novembri 1943 povýšená do hodnosti Second Subaltern (ekvivalent poručíka v čs. armáde). Následne po krátkom pôsobení v zdravotníckych oddieloch pokračovala v práci vodičky v tábore Tel-El-Kebír severne od Káhiry. Spolu s ňou tu počas vojny pracovalo ďalších vyše tridsať žien z Československa (časť v opravárenských dielňach, časť v administratíve). Tvorili jedinú kompaktnú jednotku československých žien v rámci britskej armády.

V tábore uprostred púšte pôsobila ako zásobovací dôstojník a často zodpovedala za prevoz a doručenie automobilových konvojov. V roku 1944 bola povýšená do hodnosti Subaltern (ekvivalent nadporučíka v čs. armáde). V britskej armáde slúžila až do konca roku 1945. Prepustenie československých žien z britskej armády a ich následnú repatriáciu komplikovalo veľa problémov. Edita Zochovická od januára 1946 pôsobila v stave čs. armády v hodnosti poručík. Do Československa sa vrátila v marci 1946 ako držiteľka viacerých britských vyznamenaní. V novej čs. armáde však (podobne ako ďalšie jej súputničky) nenašla uplatnenie, a to aj napriek jej jazykovej vybavenosti a odbornej špecializácii. Zamestnanie preto musela nájsť v civilnom sektore.

Ešte krátko po komunistickom prevrate pracovala na Ministerstve zahraničných vecí. Zo zamestnania ju však už v roku 1950 prepustili bez udania dôvodu. V nasledujúcom období ju sledovala a vyšetrovala Štátna bezpečnosť. Súčasťou perzekúcie boli domové prehliadky a výsluchy. Podpísal sa pod ne jej židovský pôvod, ako aj účasť v západnom odboji. Počas výsluchov musela vysvetľovať okrem iného svoju korešpondenciu s britskými priateľmi. Spočiatku sa mohla živiť len fyzickou prácou, neskôr jej umožnili pracovať ako korešpondentka v podniku zahraničného obchodu Motokov. Krátko po invázii vojsk Varšavskej zmluvy do Československa v roku 1968 sa rozhodla spolu so synom emigrovať. Zvyšok života prežila vo Švajčiarsku. Zomrela 21. decembra 2007 v obci Stäfa v kantone Zürich.

PhDr. Igor Baka, PhD.
Vojenský historický ústav

Náborový plagát do Auxiliary Territorial Service

Zlatá hviezda Hrdinu ČSSR číslo 11

Čestný titul bol spolu s Radom červenej zástavy, Radom červenej hviezdy, medailou Za zásluhy o obranu vlasti a medailou Za službu vlasti zriadený vládnym nariadením č. 6/1955 Zb. z 8. februára 1955.

Podľa stanov bol určený občanom ČSSR a cudzím štátnym príslušníkom ako ocenenie ich výnimočných zásluh o republiku, spojených s vykonaním hrdinského činu, resp. opakovaných hrdinských činov. Na návrh vlády ho udeľoval prezident republiky, pričom jeho nositelia boli vyznamenávaní Zlatou hviezdou Hrdinu ČSSR, ku ktorej dostávali aj diplom spolu s radovou knižkou ako doklady potvrdzujúce právo ju nosiť.

Prvý bol Svoboda

Vyznamenanie bolo razené zo zlata a malo tvar päťramennej hviezdy s rozpätím hrotov 29 mm. V strede hviezdy bola vsadená červeno smaltovaná päťramenná hviezdička, pričom na reverznej strane bol do stredu zasadený zlatý medailónik s vyobrazením štátneho znaku ČSSR. Hviezda sa nosila na 38 mm širokej a 30 mm dlhej látkovej stuhe červenej farby. Stuha bola svojím spodným okrajom pripevnená k zlatému závesu a vrchným okrajom bola zasadená do zlatej svorky. Záves bol tvorený vodorovne položeným palcátom, pod ktorým boli umiestnené dve prekrížené vavrínové vetvičky spojené s hviezdou pomocou závesného krúžku. Autorom výtvarného návrhu bol akademický sochár a medailér Otakar Španiel (1881 – 1955). Hviezda sa nosila na ľavej strane hrude, umiestnená nad ostatným československými vyznamenaniami. Po smrti vyznamenaného sa nevracala, ale zostávala pozostalým.

Titul po prvý raz udelili 24. novembra 1965 armádnemu generálovi Ludvíkovi Svobodovi (1895 – 1979). Dovedna ho udelili 31-krát (z toho osemkrát in memoriam), štrnásť ráz občanom Sovietskeho zväzu.

Pred blížiacimi sa oslavami 25. výročia Karpatsko-duklianskej operácie 3. októbra 1969 prezident ČSSR Ludvík Svoboda udelil čestný titul Hrdina ČSSR in memoriam aj kpt. Rudolfovi Jasiokovi (* 1919 v obci Dolná Suchá, dnes súčasť Havířova). Už v roku 1942 sa ako jeden z prvých dobrovoľníkov prihlásil do formujúcej sa čs. vojenskej jednotky v Buzuluku. V marci 1943 sa ako príslušník 1. československého samostatného poľného práporu v ZSSR zúčastnil bojov pri Sokolove. Po úspešnom ukončení dôstojníckej školy a nasledujúceho kurzu pre tankistov sa stal veliteľom tanku T-34/76 nesúceho bojové meno Bachmač, s ktorým sa zúčastnil bojov v Kyjeve, pri obci Ruda a v Bielej Cerkvi. Na jeseň 1944 sa počas Karpatsko-duklianskej operácie vo funkcii veliteľa tankovej roty 1. tankového práporu 1 čs. samostatnej tankovej brigády v ZSSR na tanku T-34/85 zúčastnil bojov o tzv. krvavú kótu 534, o samotné poľské mesto Dukla a o kótu 694 (Hyrowa hora). V posledný septembrový deň útočili čs. tankisti po svahu kóty 578 nachádzajúcej sa neďaleko poľskej obce Zyndranowa smerom na slovenské štátne hranice.

Smrť pred hranicou

Na čele jednotky sa pohyboval tank podporučíka Jasioka, ktorému sa podarilo dostať do vzdialenosti približne 300 metrov pred štátnu hranicu, asi 50 metrov pred nemecké zákopy a zničiť nepriateľskú pozorovateľňu. Na to však tank zasiahli dve nepriateľské strely. Okrem Jasioka zahynuli aj vodič desiatnik Viktor Agapčuk a nabíjač desiatnik Michal Alexej. Horiaci tank sa podarilo opustiť iba ľahko zranenému strelcovi čatárovi Vasilovi Kobirjovi a spodnému strelcovi vojakovi Antonínovi Hejdukovi, ktorý však krátko potom padol po zásahu z nepriateľského guľometu. Jasiokovo telo napokon z vraku vytiahli až 8. októbra 1944. O dva dni neskôr bol pochovaný na vojenskom cintoríne v Duklianskom priesmyku. Po boji bol Rudolf Jasiok 1. októbra 1944 (už posmrtne) povýšený na poručíka, 1. januára 1946 do hodnosti nadporučík v zálohe, a napokon 1. februára 1946 mu bola in memoriam udelená hodnosť kapitána v zálohe.

Jeho pozostalým (matke Františke a sestre Hilde) bola do pietnej úschovy odovzdaná Zlatá hviezda Hrdinu ČSSR č. 11. Niekdajšie Dukelské múzeum vo Svidníku, v súčasnosti Múzejné oddelenie Svidník Vojenského historického múzea Piešťany, ju do svojich zbierok získalo 28. novembra 1980 darom od Hildy Jasiokovej. V ten istý deň 3. októbra 1969 čestný titul Hrdina ČSSR udelili in memoriam aj podplukovníkovi Josefovi Khollovi pod číslom 12, kapitánovi Františkovi Vránovi pod číslom 13 a kapitánovi Vendelínovi Opatrnému pod číslom 14, ktorí rovnako ako kapitán Rudolf Jasiok hrdinsky padli v bojoch o Duklu.

Mgr. Peter Holík
Vojenské historické múzeum
Múzejné oddelenie Svidník

PROPŮJČUJI
KAPITÁNU RUDOLFU JASIOKOVI IN MEMORIAM
ZA VYNIKAJÍCÍ ZÁSLUHY V OZBROJENÉM BOJI ZA SVOBODNÉ ČESKOSLOVENSKO
V ŘADÁCH 1. ČESKOSLOVENSKÉHO ARMÁDNÍHO SBORU V SSSR
ČESTNÝ TITUL
HRDINA ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY
V PRAZE DNE 3. ŘÍJNA 1969
PREZIDENT ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

PREVENTÍVNE REHABILITÁCIE
RODINNÉ REKREÁCIE
KÚPEĽNÉ LIEČEBNÉ POBYTY
LETNÉ DETSKÉ TÁBORY

GRANIT
HOTELS
***

HOTEL GRANIT NOVÁ POLIANKA
KLIMATICKÉ KÚPELE

HOTEL GRANIT TATRANSKÉ ZRUBY
KLIMATICKÉ KÚPELE

HOTEL GRANIT PIEŠŤANY
KÚPEĽNÝ ÚSTAV

HOTEL GRANIT SMREKOVICA

info@granithotels.sk